

ISPUNJENOST USLOVA DOKTORANDA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU			
Titula, ime, ime roditelja, prezime	Mr Danijela Marko Radojević		
Fakultet	Filološki fakultet – Nikšić		
Studijski program	Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti		
Broj indeksa	3/09		
NAZIV DOKTORSKE DISERTACIJE			
Na službenom jeziku	Struktura jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze – gramatički i stilistički aspekt		
Na engleskom jeziku	The structure of the language of the Montenegrin interwar narrative prose – grammatical and stylistic aspects		
Naučna oblast	Lingvistika, lingvistička stilistika		
MENTOR/MENTORI			
Prvi mentor	Prof. dr Zorica Radulović	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet Crna Gora	Savremeni crnogorski jezik, lingvistička stilistika
Drugi mentor	Prof. dr Lada Badurina	Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet Hrvatska	Filologija, kroatologija
KOMISIJA ZA PREGLED I OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE			
Prof. dr Hasnija Muratagić-Tuna (predsjednik komisije)	Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet Bosna i Hercegovina		Savremeni bosanski, hrvatski, srpski jezik, lingvistička stilistika
Prof. dr Zorica Radulović (mentor)	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet Crna Gora		Savremeni crnogorski jezik, lingvistička stilistika
Prof. dr Lada Badurina (komentor)	Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Hrvatska		Filologija, kroatologija
Prof. dr Rajka Glušica (član)	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet Crna Gora		Opšta lingvistika
Prof. dr Sonja Nenezić (član)	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet Crna Gora		Sintaksa, tvorba riječi
Datum značajni za ocjenu doktorske disertacije			

Sjednica Senata na kojoj je data saglasnost na ocjenu teme i kandidata	17. 09. 2015. godine
Dostavljanja doktorske disertacije organizacionoj jedinici i saglasnost mentora	Saglasnost mentora: 17. 03. 2017. godine Predaja disertacije: 17. 03. 2017. godine
Sjednica Vijeća organizacione jedinice na kojoj je dat prijedlog za imenovanje komisija za pregled i ocjenu doktorske disertacije	21. 03. 2017. god.
ISPUNJENOST USLOVA DOKTORANDA	
U skladu sa članom 38 stav 4 Pravila doktorskih studija, kandidat je cjelokupna ili dio sopstvenih istraživanja vezanih za doktorsku disertaciju publikovao u časopisu koji je registrovan u SCOPUS međunarodnoj bazi podataka kao prvi autor.	
Spisak radova doktoranda iz oblasti doktorskih studija koje je publikovao u časopisima sa (upisati odgovarajuću listu)	
Radovi u časopisima koji se nalaze u SCOPUS međunarodnoj bazi: 1. „O upotrebi prezenta u crnogorskoj međuratnoj pripovjedačkoj prozi”, <i>Slavistična revija</i>, letnik 64/2016, št. 4, oktobar – decembar, Ljubljana, 427–441, UDK 821.163.4(497.16).09”1918/1941”, COBISS ID 63351906 2. „Sintaksičko-stilske karakteristike eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima (na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze)”, <i>Rasprave</i>, časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 42/2, Zagreb (u štampi). Ostali radovi sa rezultatima iz doktorske disertacije: 3. „Neke morfološke karakteristike zamjenica u jeziku međuratne pripovjedačke proze Nikole Lopičića“, <i>Glasnik Odjeljenja humanističkih nauka</i>, knj. 2, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2015, 89–102, ISSN 2337-0122, UDK 811.163.4'376.626:821.163.4.09 4. „O značenjima i funkcijama bespredloškog instrumentala u jeziku međuratne crnogorske pripovjedačke proze“, <i>Glasnik Odjeljenja humanističkih nauka</i>, knj. 3, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 225–240, UDK 811.163.4'36:821.163-32.09(497.16) 5. „Sintaksičke figure dodavanja s posebnim osvrtom na kumulaciju u jeziku međuratne pripovjedačke proze Mihaila Lalića“, Međunarodni naučni skup <i>Njegoševi dani 6</i> (održan 26–29. avgusta 2015. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću) (u štampi).	
Obrazloženje mentora o korišćenju doktorske disertacije u publikovanim radovima	
Radovi sa rezultatima iz oblasti doktorske disertacije mr Danijele Radojević objavljeni su ili prihvaćeni za objavljivanje u domaćim i međunarodnim časopisima (ukupno 5 radova). Posebno se izdvaja rad „O upotrebi prezenta u crnogorskoj međuratnoj pripovjedačkoj prozi“ objavljen u slovenačkom časopisu <i>Slavistična revija</i> , koji se nalazi u Scopus međunarodnoj bazi podataka. U tom radu doktorantkinja je prezentovala segment istraživanja iz poglavlja <i>Sintaksa glagola</i>	

doktorske disertacije. U radu su uz poštovanje teorijsko-metodoloških postavki indikativa i relativa, utemeljenih u tradicionalnoj sintaksičkoj literaturi, korišćeni i moderni pristupi u analizi glagolskih vremena određujući glagolsku radnju prema kriterijumu referencijalnost/nereferencijalnost. Izvršena je detaljna analiza vremenskog i modalnog transponovanja prezenta, a pojedini primjeri upotrebe ovog glagolskog vremena sagledani su i sa aspekta njihove stilske markiranosti na cjelokupnom korpusu koji je predmet analize i u disertaciji. Na osnovu sprovedene analize, doktorantkinja u radu zaključuje da se može govoriti o pojedinim značenjskim i funkcionalnim kategorijama prezenta karakterističnim za tekstove zasnovane na naraciji, što doprinosi konstituisanju cjelovitije predstave o upotrebi ovog glagolskog oblika uopšte i otvara mogućnost komparativnog sagledavanja u odnosu i na druge sfere njegove upotrebe. U tom smislu ovaj rad predstavlja značajan segment disertacije budući da je riječ o funkcionalnim i značenjskim kategorijama glagolskog oblika koji je okosnica u poglavlju o sintaksi glagola u disertaciji, a pri tome je posebno relevantna kategorija u analizi pripovjedačke proze, koja je primarni predmet proučavanja u disertaciji.

Drugi rad koji se izdvaja jeste „Sintaksičko-stilske karakteristike eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima (na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze)“ koji je u proceduri za objavljivanje u *Raspravama* - časopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, takođe registrovanog u Scopus međunarodnoj bazi. Ovaj rad pripada oblasti sintaksostilistike i segmentu sintaksičkih istraživanja u disertaciji. Analizom su obuhvaćene pojave iz domena ekspresivne sintakse zasnovane na odstupanjima od ustaljenog ustrojstva konstrukcije rečenice. Osim što tretira problematiku iz aktuelne oblasti lingvostilističkih istraživanja – ekspresivne sintakse, ovaj rad je posebno značajan segment disertacije jer upućuje na karakteristične postupke ekspresivne sintakse koji su prepoznatljivost jezičko-stilskog izraza analiziranih pripovjedača, a za pojedine i njihova stilska dominantna. Sa lingvostilističkih pozicija analiziraju se postupci ekspresivne sintakse proistekli iz elidiranja rečenice – sintaksička figura oduzimanja elipsa, nominativne rečenice, reticencija, te relativno novija pojava ekspresivne sintakse osamostaljivanja rečeničnih članova, tzv. parcelacija. Na taj način ovaj segment istraživanja iz disertacije čini rad na ovu temu univerzalnim i značajnim ne samo u oblasti izučavanog korpusa već i u pristupu analizi eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima uopšte, posebno analizi savremenih književnih tekstova.

I radovi objavljeni u Glasniku Odjeljenja humanističkih nauka Crnogorske akademije nauka i umjetnosti sadrže segmente istraživanja iz oblasti disertacije: „Neke morfološke karakteristike zamjenica u jeziku međuratne pripovjedačke proze Nikole Lopičića“ (segment iz poglavlja Morfološki nivo u disertaciji); „O značenjima i funkcijama bespredloškog instrumentala u jeziku međuratne crnogorske pripovjedačke proze“ (segment iz poglavlja Sintaksa padeža). Rad „Sintaksičke figure dodavanja s posebnim osvrtom na kumulaciju u jeziku međuratne pripovjedačke proze Mihaila Lalića“ prezentovan na međunarodnom naučnom skupu Njegoševi dani 6, pripada poglavlju Lingvostilistička obilježja u disertaciji a tretira problematiku razgraničenja stilogenog od nestilogenog gomilanja jezičkih jedinica.

Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)

U Nikšiću,
17. 03. 2017.

DEKAN

Prilog dokumenta sadrži:

1. Potvrdu o predaji doktorske disertacije organizacionoj jedinici
2. Odluku o imenovanju komisije za pregled i ocjenu doktorske disertacije
3. Kopiju rada publikovanog u časopisu sa odgovarajuće liste i rada prihvaćenog za objavljivanje i impresum tih časopisa
4. Potvrde o prihvatanju radova za štampu koji su u proceduri za objavljivanje
5. Biografiju i bibliografiju kandidata
6. Biografiju i bibliografiju članova komisije za pregled i ocjenu doktorske disertacije sa potvrdom o izboru u odgovarajuće akademsko zvanje

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Predmet: Ocjena ispunjenosti uslova i prijedlog Komisije za ocjenu doktorske disertacije mr Danijele Ristić Radojević

Na osnovu Pravila doktorskih studija (Bilten UCG br. 339/15), Komisija za doktorske studije utvrdila je da su ispunjeni uslovi za predaju doktorske disertacije: *Struktura jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze – gramatički i stilistički aspekt* kandidata mr Danijele Ristić Radojević.

Predlaže se Komisija za ocjenu navedene disertacije u sljedećem sastavu:

1. Prof. dr Zorica Radulović, Filološki fakultet – Nikšić (mentor);
2. Prof. dr Lada Badurina, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci (komentor);
3. Prof. dr Hasnija Muratagić-Tuna, Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu;
4. Prof. dr Rajka Glušica, Filološki fakultet – Nikšić;
5. Prof. dr Sonja Nenezić, Filološki fakultet – Nikšić.

Predsjednik Komisije za doktorske studije

Prof. dr Vesna Vukićević-Janković

Filološki fakultet – Nikšić

Univerzitet Crne Gore

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET

Broj 01-270

17.03. 2017 god.
NIKŠIĆ

POTVRDA

O predaji doktorske disertacije

Potvrđuje se da je **mr Danijela Radojević** predala doktorsku disertaciju pod nazivom **Struktura jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze – gramatički i stilistički aspekt** dana 17. 03. 2017. godine na dalju proceduru.

Potvrda se izdaje u svrhu pregleda i ocjene doktorske disertacije.

U Nikšiću,
17. 03. 2017. godine

SEKRETAR /

SViđnyic

Prof. dr. sc. Lada Badurina
Filozofski fakultet
Sveučilište u Rijeci
Sveučilišna avenija 4
51000 Rijeka
lbadurin@ffri.hr

POTVRDA

Potvrđujem da doktorska disertacija mr. Danijele Radojević pod naslovom *Struktura jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze – gramatički i stilistički aspekt* ispunjava uvjete te da može biti predana u daljnju proceduru.

S poštovanjem,

Prof. dr. sc. Lada Badurina

U Rijeci, 10. ožujka/marta 2017.

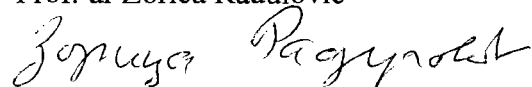
**Studijski program za crnogorski jezik
i južnoslovenske književnosti
Filološki fakultet – Nikšić
Univerzitet Crne Gore**

POTVRDA

Potvrđujem da doktorska disertacija kandidatkinje mr Danijele Radojević pod nazivom *Struktura jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze – gramatički i stilistički aspekt* ispunjava predviđene uslove i da može biti predata organizacionoj jedinici radi sprovođenja dalje procedure.

Nikšić,
17. 03. 2017. godine

Prof. dr Zorica Radulović

Slavistična revija (<http://www.srl.si>) je ponujena pod licenco
[Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international](#).

UDK 821.163.4(497.16).09"1918/1941"

Danijela Radojević

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica

danijela-ristic@t-com.me

O UPOTREBI PREZENTA U CRNOGORSKOJ MEĐURATNOJ PRIPOVJEDAČKOJ PROZI

U radu se analiziraju značenja i funkcije prezenta na primjerima iz jezika crnogorske međuratne pripovjedačke proze i istovremeno određuje frekventnost upotrebe ovog vremenskog glagolskog oblika na izučavanom korpusu. Uz poštovanje teorijsko-metodoloških postavki indikativa i relativa, utemeljenih u tradicionalnoj sintaksičkoj literaturi, koristeći novije metodološke pristupe, sagledava se distinkcija prezentskih radnji uzimajući u obzir i kriterijum referencijalnost/nereferencijalnost glagolske radnje. Posebna pažnja je posvećena vremenskom i modalnom transponovanju prezenta, a pojedini primjeri upotrebe ovog glagolskog vremena sagledavaju se i sa aspekta njihove stilske markiranosti.

Ključne riječi: prezent, crnogorska međuratna pripovjedačka proza, indikativ, relativ, modalna upotreba, referencijalnost/nereferencijalnost, vremensko transponovanje

The paper analyzes the meaning and functions of the use of present tense on the examples from Montenegrin interwar narrative prose, while also specifying the frequency of use of this tense in the examined corpus. Taking into account the theoretical and methodological principles of the indicative and relative present established in the traditional syntactic literature, as well as more recent methodological approaches, the author examines the distinction between present actions. She also considers the criteria of referentiality/non-referentiality. Special attention is paid to tense and modal transpositions of the present tense. Individual examples of use of this tense are also examined from the point of view of their stylistic markedness.

Keywords: present tense, Montenegrin interwar narrative prose, indicative present, relative present, modal use, referentiality/non-referentiality, tense transposition

0 Uvod

Prezent je vremenski glagolski oblik koji u savremenom jeziku ima najširi domen upotrebe, a pored toga veoma je sklon vremenskom transponovanju¹ (Piper, Antić i dr. 2005: 352, 376). Pri analizi raznovrsnih značenjskih kategorija prezenta na jezičkom materijalu pripovjedačke proze Nikole Lopičića, Milovana Đilasa, Mihaila

¹ Pod transpozicijom glagolskih oblika podrazumijeva se upotreba oblika jednoga značenja u funkciji iskazivanja drugog značenja u skladu sa odgovarajućim kontekstom (Tanasić 1996: 147).

Lalića i Dušana Đurovića – četiri reprezentativna predstavnika ove prozne forme² u periodu između dva svjetska rata u Crnoj Gori,³ dotakli smo se i sintaksostilemske vrijednosti ovog glagolskog oblika.

Iako je primarno vremenski glagolski oblik koji služi za iskazivanje sadašnjih radnji, usljed čestih mogućnosti vremenske relativne upotrebe, te vremenskog transponovanja, veoma je frekventan i van okvira svoje primarne upotrebe i koristi se za iskazivanje radnji koje se odnose na prošlost i onih koje pripadaju budućnosti.

U novije vrijeme prilikom opisa funkcionisanja vremenskih glagolskih sistema uvodi se više relevantnih momenata, u skladu sa tim, pored odnosa momenta vršenja radnje prema momentu govora, uspostavlja se i odnos momenta vršenja radnje prema tzv. momentu referencije,⁴ te se radnja određuje i kao referencijalna ili nereferencijalna.⁵ Prilikom analize prezenta u ovom radu uzimali smo u obzir i to određenje, imajući u vidu da je prezentu podjednako dostupno iskazivanje i referencijalne i nereferencijalne radnje.

1 Prezent sa značenjem sadašnjosti (indikativ/apsolutiv)

Razlikovanje apsolutne i relativne upotrebe glagolskih vremena u zavisnosti od odnosa dviju tačaka u vremenu (*tempus dicendi* i *tempus agendi*) ima dugu istoriju u

² Uzimajući u obzir terminološka određenja koja prate tipologiju proze, pod pripovjedačkom prozom istaknutom u naslovu rada podrazumijevaju se dvije prozne forme tvorene po istim ili sličnim obrascima, a različite u pogledu dužine – pripovijetka i tzv. kratka narativna proza.

³ Književnost između dva svjetska rata u literaturi se navodi kao najživlja i najdinamičnija epoha, gdje se dinamizam društvenih kretanja prenio i na ravan literature i ispoljio u postojanju raznovidnih književnih pokreta (ekspresionizam, nadrealizam, socijalna literatura) i iznjedrio stvaralački, revolucionarni način mišljenja kao dominantan (Lasta 1966: 7). Iako je ovaj pokret imao opštejugoslovenski karakter, književni kritičari u ovom razdoblju izdvajaju posebne skupine crnogorskih socijalnih pisaca kod kojih su uz zajedničke idejne i književne programe djelovali i posebni istorijski, folklorni i zavičajni činioci (Deretić 1983: 602). I pored dominacije poezije u crnogorskoj međuratnoj književnosti, izdvojila su se imena i značajnih pripovjedača, u prvom redu – Nikole Lopičića (1909–1945), čije je stvaralaštvo u potpunosti vezano za međuratni period a pripovijetke se smatraju njegovim najuspjelijim književnim ostvarenjima, potom i Milovana Đilasa (1911–1995), Dušana Đurovića (1901–1993) i jednog od najznačajnijih crnogorskih pisaca uopšte Mihaila Lalića (1914–1992). Korpus za ovo istraživanje čine sljedeća izdanja crnogorske međuratne pripovjedačke proze: Nikola M. Lopičić, 2002: *Sabrana dela I, II, III, VI*. Beograd: Stručna knjiga; Milovan Đilas, 2000: *Rane pripovetke 1930–1940*, Beograd: Nova; Mihailo Lalić, 2014: *Međuratno književno stvaralaštvo, proza, poezija i kritika (1935–1941)*. Kragujevac: Zavičajno udruženje Komovi. Udruženje pisaca Kragujevca; Dušan Đurović, 1936: *Među brđanima*, Beograd: Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon A. d.; Dušan Đurović, 1964: *Ljudi s kamena*, Sarajevo: Svjetlost. U radu su korišćene skraćenice (Lop. I, II, III, VI; Đil.; Lal.; Đur. I; Đur. II) za odgovarajuću knjigu pripovjedačke proze iz koje je primjer preuzet).

⁴ Začetnici ovog modela deskripcije glagolskih vremena su Reichenbach (1947) i Comrie (1985), a u svojim radovima su ga aktualizirali Milka Ivić (1983) i Sreto Tanasić (1996).

⁵ »Pri opisu sintakse glagolskih oblika neophodno je uzimati u obzir opoziciju referencijalnost/nereferencijalnost glagolske radnje [...] Kada se radnja u sadašnjosti, prošlosti ili budućnosti vezuje za jedan momenat, za jedan vremenski odsek, ona je predstavljena kao referencijalna. Ne mora se glagolskim oblikom iskazivati radnja koja se vrši ovako u jednom vremenskom intervalu; može se ona vršiti u nizu takvih intervala. Tada je posredi nereferencijalno iskazivanje radnje« (Piper, Antić i dr. 2005: 347–48).

proučavanjima glagolskih vremena indoevropskih jezika, a funkcionalno je i u najsvremenijim opisima sintakse glagolskih vremena (Štrkalj Despot 2011: 262).

1.1 Sadašnje referencijalne radnje

Apsolutno upotrijebljen prezent⁶ (apsolutiv prezenta) (Silić, Pranjeković 2007: 191), prema tradicionalnoj sintaksičkoj literaturi *indikativni prezent* (Stevanović 1969: 559; Stanojčić, Popović 1992: 374), koristi se u svojoj primarnoj funkciji za iskazivanje sadašnjih referencijalnih radnji koje karakteriše istovremenost momenta njihovog vršenja sa momentom govora. Takve radnje iskazuju se samo oblikom imperfektivnog prezenta.⁷ Izdajamo neke od primjera iz izučavanog korpusa pripovjedačke proze:

Ore plug, padaju teške plase zemlje (Lop. III, 27); *Što ti mene tako gledaš?* (Lop. II, 194); *Pjevaš, a muž ti je u vojsku* (Lop. II, 208); *Je li, druže, zašto radiš sam?* (Đil., 102); *Ta šta Vi govorite?* (Đil., 52); *Tanasije je gleda srećno i vedro* (Đil., 24); *Sami smo, šta se plašiš?* (Lal., 62); *ja se kunem za pravu stvar* (Đur. I, 144).

U izučavanim pripovijetkama ova značenjska kategorija prezenta javlja se često u upravnom govoru, u dijaloškim sekvencama, gdje se vrijeme vršenja radnje iskazane prezentom određuje prema vremenu govorenja, dakle, neposredno, čime se nedvosmisleno ove radnje određuju kao sadašnje.⁸

Vremenska determinacija ove prezentske vrste nije nužna, pa se momenat referencije često eksplicitno ne ističe jer je informaciono suvišan, ali moguće je da u rečenicama ipak bude iskazan i taj podatak (na izučavanom korpusu dominantno vremenskim priložima *sad(a)*, *danas*):

Sada mu ona nešto priča (Lop. III, 241); *On je sad gleda pravo u oči i osjeća kako mu težu trepavice* (Lop. III, 241); *Ali šta to miriše, šta to danas oćarava Mića?* (Lop. III, 29–30); *šta li on sad radi?* (Đil., 330); *čuješ kako sad tebe zove – oni isti glas* (Lal., Sa, 132); *danas liči na čopor preglednelih pasa* (Đur. I, 24).

Jedino se na osnovu prisustva priloga *sad(a)* može nedvosmisleno utvrditi da radnja iskazana prezentom pripada sadašnjosti, dok je kod ostalih vremenskih lokalizatora za utvrđivanje vremenske vrijednosti sadašnjosti često neophodno sagledavanje šireg konteksta.⁹

U analiziranoj prozi bilježimo i primjere vremenske kvantifikacije sadašnjih referencijalnih radnji:

⁶ »Kada se gramatičke oznake kategorije vremena promatraju prema vremenu u kojemu se govori, riječ je o apsolutnoj upotrebi vremenskih odredaba« (Barić, Lončarić i dr. 1997: 407).

⁷ Nesvršeni prezent iskazuje kako referencijalne, tako i nereferecijalne radnje, dok svršeni prezent iskazuje samo nereferecijalne (Piper, Antić i dr. 2005: 365).

⁸ »Sadašnje je vrijeme apstraktnija kategorija u odnosu na prošlo i buduće. Ono je za razliku od prošlog i budućeg vremena vremenski neomeđeno, ono nema granica i predstavlja demarkacionu liniju između drugih dvaju vremenskih planova« (Tošović 1995: 228).

⁹ S obzirom na to da se često upotrebljavaju i pod okolnostima kada je u pitanju prošlost ili budućnost (Piper, Antić i dr. 2005: 354).

A ja *pričam*, dugo *pričam* (Lop. III, 65); Danima *hoda* u dužinu i širinu (Lal., 67); A ja vidiš *umirem* živ, godinama za ženom (Đil., 203); Tri mjeseca tako *čekamo* (Lop. II, 286); Već dva dana *posmatram* nešto i *razmišljam* (Đur. II, 153); Šest dana već *čekam* (Đil., 228); Tamo se po cio dan *vrzmaju* konji (Lal., 135); *bore se* čitavu noć protivu nečega nejasnog (Đur. I, 100); Svu noć *gazimo* meku travu i besputnu ravnicu (Lal., 118).

Iz navedenih primjera vidljivo je da se prezentom iskazane radnje vremenski kvantifikuju priložima, kao i padežnim konstrukcijama sa značenjem vremenske lokalizacije (bespredložki instrumental, genitiv ili akuzativ sa obaveznim determinatorom) i trajanje imenovane radnje ima značenje simultanosti sa onim protokolom vremena koje se posebnom odedbom iskazuje (Piper, Antić i dr. 2005: 354).

Sadašnje referencijalne radnje mogu se identifikovati na vremenskom planu uvođenjem tzv. orijentacionog kriterijuma, odnosno utvrđivanjem određene tačke u vremenu na osnovu koje se sagledava dužina trajanja aktuelne radnje (Piper, Antić i dr. 2005: 355). Tako prezentom iskazana aktuelna radnja može biti određena kao posteriorna ili kao anteriorna u odnosu na vrijeme iskazano odredbama. U izučavanoj pripovjedačkoj prozi imamo potvrdu za posteriornu radnju: poslije bure u njegovoj duši, *miruje* njegovo tijelo u nekom čudnom umoru (Lop. II, 146); kao i za njenu kvantifikaciju: Radoš Dulov koji odavno *komituje* (Lal., 71); dok, na drugoj strani, ne bilježimo primjere za anteriorni tip vremenske orijentacije, što je u skladu sa navodima u literaturi da je ovakav način vremenske determinacije sadašnjih referencijalnih radnji rijedak u jezičkoj praksi (Piper, Antić i dr. 2005: 355), te da nije odlika književnoumjetničkog stila (Tanasić 1996: 51).

1.2 Sadašnje nereferecijalne radnje

U funkciji iskazivanja sadašnjih nereferecijalnih radnji koriste se prezenti oba vidiska lika. U analiziranoj pripovjedačkoj prozi bilježimo prezent koji iskazuje ovakve radnje i to znatno češće od imperfektivnih glagola:

Samo svako *stiska* svoje, *ne da* ništa, *krije* tragove kao zmija noge (Lop. I, 185); Golubovi *slijeću* na Vukadinovo rame i tu *ostaju* (Lop. III, 43); naši ljudi *idu* u svijet, *muče se* (Lop. I, 93); On *se raduje* dječaćki, sreći drugih (Đil., 76); Ja moj dio od plijena *dajem* najboljem rajetinu (Đil., 225); Na vratima ga *dočekuje* proziran pogled gazdarice (Lal., 73); planina iz svojih ogromnih kamenih žvala *bljuje* veliku vodenu snagu (Đur. I, 39); planinka *dočekuje* gosta s mlijekom i grušavinom (Đur. II, 30).

U ovakvim primjerima da bi se moglo tvrditi da se imperfektivnim prezentom iskazuju nereferecijalne sadašnje radnje, neophodno je uzimati širi kontekst. Međutim, na izučavanom korpusu frekventni su primjeri u kojima na nereferecijalnost prezentom iskazane radnje upućuju tzv. »komentar radnje koji govore o njenoj učestalosti« (Tanasić 1996: 53):

U te dane često sam u mojoj kolibici, *naložim* oganj, *savijem* glavu na koljena, pa samo *plačem*, kao dijete (Lop. III, 64); tako joj vječito zidovi *suze* (Lop. III, 85); u snu obično nikakvo zlo *ne slutim* (Lal., 119); onu, čovječe svijetli, što stalno *nosi* vodu na džadama (Đil., 80); stalno *se smješka* kroz prosijede brkove (Lal., 110); Ta zmija *iznosi* redovno

travu iz uvale i *grije se* pri suncu (Lop. VI, 65); Često on namračen i zamoren svojim teškim poslom *dolazi* (Đur. I, 117); u svojoj kancelariji uvek *radi* i *ne diže* glave (Đur. I, 102); stalno *drži* u rukama maramicu, *čisti* znoj i *hladi se* (Đur. II, 28).

Na izučavanom korpusu veoma je česta vremenska determinacija sadašnjih nereferencijalnih radnji odgovarajućim prilogima ili padežnim konstrukcijama:

Tada ona *dođe* i sve miševe pobije, *skače*, *krije se* iza drvljanika, *silazi* na policu, *ponjuši* svaku rupu i *mami* je miris miševih stopa preko greda (Lop. VI, 55); planina se predveče *zamrač*i i *ostudeni* (Lal., 128); Izjutra *se dižu*, s polja, plavičaste duše nedozrelih žita i trava (Đil., 34); Uveče je zmaj u rupama, on *se krije* da ga *ne vide* dolinc, večerom tu *silazi* i *pritaji* svoj dah (Lop. III, 69); Danju sa katuna *puca* vidik, retko tako veliki i divan (Đur. II, 27); Prašina ispod automobila Ravlića ga *zaspe* bar tri put nedeljom (Đur. I, 112); Pa mu s večeri, *lije* krv iz srca, niz vrleti (Đil., 82); U travne zgrade s proljeća *ulazi* on redom te *uređuje* i *savija* krajevima zemlju (Lop. VI, 31); Samo u ledne dane – Obrad *nema* mnogo volje za razgovor (Lal., 95); U proljeća se ja *zanosim* travama, *zanosim* do ludila (Lop. VI, 84); svake godine *ušikam* po jednu novu pčelu (Lop. III, 63); Svako veče *dolazi* ona kroz zadnju kapiju (Lal., Br, 102).

Primjeri pokazuju da funkciju vremenske lokalizacije glagolske radnje obavljaju slobodni instrumental, predložko-padežne veze sa genitivom, akuzativom i instrumentalom, kao i padeži sa obaveznim determinatorom. U funkciji obaveznog determinatora sa oblicima genitiva i akuzativa najfrekventnija je zamjenica *svaki*, što pokazuju naša dva posljednja primjera. Ove konstrukcije najčešće se javljaju u funkciji vremenske lokalizacije pojedinačne radnje iz sastava nereferencijalno predstavljene sadašnje radnje i uloga padežne konstrukcije u ovakvim primjerima jeste da imenuje vremenski odsjek u kome se radnja ponavlja (Tanasić 1996: 60).

Upravo prisustvo ovakvih vremenskih determinatora (*tada*, *predveče*, *uveče* i *sl.*, te slobodni instrumental), koji se ne javljaju u službi determinacije sadašnjih referencijalnih radnji, ukazuje na nereferencijalnu ostvarenost radnji iskazanih oblikom prezenta. Međutim, kako se sadašnje referencijalne i nereferencijalne radnje mogu vremenski determinisati i istim predložko-padežnim vezama, za precizno određenje sa stanovišta referencije, neophodno je uzimati širi kontekst (Piper, Antić i dr. 2005: 362).

Sa stilističkog aspekta posmatrano, u literaturi se uglavnom navodi stilska neobilježnost indikativnog prezenta (Barić, Lončarić i dr. 1997: 324), i takva njegova kvalifikacija je opravdana ukoliko ga posmatramo isključivo sa gledišta njegovog primarnog značenja i funkcije. Međutim, nerijetko se u radovima iz ove oblasti razmatra i prelazak indikativnog prezenta iz nultog stepena stilističnosti u manje ili više stilske obilježene kategorije.¹⁰

¹⁰ Stilistička vrijednost indikativnog prezenta nije uslovljena poljem temporalnosti, već indikativni prezent to obilježje dobija u kontekstu rečenice (predstavljajući dio strukture kakve stilske figure, frazeologizma ili performativne rečenice), a pri tome imajući u vidu da je važno sredstvo u građenju utiska o neposrednosti događanja. Ovakav način sagledavanja stilističnosti indikativnog prezenta prezentuju u svojim radovima M. Burić (2012) i N. Janjušević (2015).

2 Kvalifikativni prezent

U tradicionalnoj literaturi često se izdvaja kvalifikativni prezent kojim se označavaju poznate naučne, umjetničke i životnom praksom potvrđene istine, radnje koje neko umije ili zna da vrši, te radnje koje kazuju stalna stanja koja se konstatuju i u vrijeme govorenja (Stanojčić, Popović 1992: 375). Kako se ova vrsta prezenta često koristi i s ciljem iskazivanja nekih stalnih situacija u prirodi koje su vezane sa nekim geografskim pojmovima, neki autori ističu posebnu podvrstu ovog prezenta tzv. *geografski prezent* (Piper, Antonić i dr. 2005: 356). Sem toga, ova semantička kategorija prezenta iskazuje i neke druge stalne situacije izvan okvira geografskih pojmova, npr. u opisima nečijeg izgleda, za šta imamo potvrda u izučavanim pripovijetkama:

Na čelu mu *stoji* crna vena, kao ěvor (Lop. I, 278); Nad visokim čelom kosa *se rijedi* i *opa-da* (Lal., 74); neka mutna žutina *gviri* iz siva lica (Lal., 75); u pogledu *nosi* nešto zgureno, preplašeno, bolno (Đil., 59); *ima* lijepe crne brčice i guste vjeđe (Đur. II, 106).

U primjerima ovakvog tipa radnje iskazane oblikom prezenta su referencijalnog karaktera.

Kao podvrsta kvalifikativnog prezenta značenjski se izdvaja tzv. *prezent sposobnosti*, kada se radnja ili stanje označeni prezentskim oblikom shvataju kao sposobnost za ostvarenje nečega (Piper, Klajn 2013: 390):

Ali ja *ne znam da čitam* (Lop. III, 103); ni ralom zaorati *ne zna* (Đil., 144); niko mu doskočiti *ne može* (Đil., 419); ima ih koje travama *umiju* bolje nego ikakav doktor (Lop. III, 203); vi dobro *pišete* (Lal., 77); Vi *ne znate* naš jezik (Đur. I, 122); ja sam toliko pametan da *umem da sumnjam* (Đur. I, 128); taj vam *ume* i *da izgrdi* i *da izmlati* (Đur. II, 19).

Ovi primjeri, za razliku od prethodnih, prikazuju sadašnje nereferencijalne radnje i to od glagola oba vida. U ovakvim primjerima prezentom iskazanoj radnji nije svojstvena ostvarenost, već samo ostvarljivost (Ivić 1981: 14).

Poseban vid iskazivanja nereferencijalnosti jeste upotreba prezenta u poslovičama, izrekama i sl. Jezik analizirane pripovjedačke proze odlikuje česta upotreba ovakvog, tzv. *gnomskog prezenta* (Stanojčić, Popović 1992: 376) u rečenicama poslovičnog karaktera, koje su uglavnom vlastita kreacija pisaca, a prezentovane kroz govor likova koji često izgovaraju rečenice koje u sebi sadrže neku narodnu mudrost i opšteprihvaćenu istinu i tako dobijaju sentenciozni karakter. Na taj način izučavani pripovjedači nerijetko vrše i govornu karakterizaciju literarnih junaka:

Sto dobara *se zaboravi* pri jednome zlu! (Lop. I, 69); Čeljade *vrijedi*, koliko i *radi* (Lop. I, 123); i kokot *ima* nad glavom kokota (Lop. I, 234); *Ne dolazi* Božić svaki dan (Lop. II, 136); Sve *se može* kad *se hoće* (Đil., 322); ni zlo *se ne vraća* zlim (Đil., 399); nepravde *ima* na svijetu koliko zemlje koju *gazimo* (Lal., 94); Ko *strada* za narod, taj *strada* za Boga (Đur. I, 21); Ko *stavlja* prst među tuđa vrata, *može* ostati bez njega (Đur. II, 65); što je sramotno *ne može* biti pošteno (Đur. II, 66); pregaocu Bog *pomaže*! (Đur. I, 47).

Za iskazivanje gnomičnosti koriste se prezenti oba vidiska lika, gdje imaju svestremsko (omnitemporalno ili atemporalno) značenje, tipično za poslovice, izreke, aforizme i sl. (Piper, Klajn 2013: 398). U literaturi se ističe činjenica da se »gnomičnost kao poseban vid nereferencijalnosti često ustrojava korišćenjem prezentskog glagolskog oblika« (Piper, Antić i dr. 2005: 365), te da je »poslovička (gnomska) upotreba vremenskih oblika karakteristična za pripovijedanje« (Piper, Klajn, 2013: 398), tako da je zastupljenost ove prezentske vrste na izučavanom korpusu dijelom i očekivana.

3 Relativna upotreba prezenta

Relativnim prezentom se iskazuju radnje koje pripadaju prošlosti ili budućnosti i to je vidljivo na osnovu sintaksičkih odnosa iskazanih u rečenici. Ovdje se gramatičke oznake kategorije vremena promatraju prema vremenu o kojemu se govori. Ovaj tip upotrebe glagolskih vremena može se smatrati stilski markiranim, iako njegova česta upotreba, tačnije običnost u upotrebi, donekle smanjuje njegovu stilističnost (Barić, Lončarić i dr. 1997: 407).

3.1 Present za iskazivanje prošlih radnji

Oblik prezenta iskazuje relativne prošle radnje samo u zavisnosloženim rečenicama i to tako što se u upravnoj klauzi nekim preteritalnim glagolskim oblikom imenuje prošla radnja, a u zavisnoj se prezentskim oblikom iskazuje radnja istovremena sa tom prošlom radnjom (Tanasić 1996: 124). Dakle, radnja iskazana oblikom prezenta koja pripada prošlosti vremenski se ne orijentiše prema momentu govora, već prema drugoj prošloj radnji.

Na analiziranom jezičkom korpusu veoma su frekventni u upotrebi primjeri relativno upotrijebljenog prezenta za iskazivanje prošlih radnji:

Vidio sam da u njegovim crnim rukama *svjetlucaju* bijele korice noža (Lop. III, 273); Činilo mu se da *se* njegovo koštunjavo, suvo telo *uvlači* u njeno (Đil., 99); u meni se probudi želja da *sijam, rastem* pred njima, pred svima ljudima (Đil., 61); Kroz prozor su se videle sijalice kako *žmirkaju* i *umiru* (Đur. I, 117); odavno je želio da *se sreće* i *progovori* sa čovekom (Lal., 128); to veće nijesam imao vremena da *se naslađujem* takvim mislima (Lal., 79); Naide na seljanku Anđu gdje *čuva* kravu i *plete* (Lop. II, 248); sjetih se da *treba da se odljumam* do kuće (Lal., 83); Ponekad je čuo kako u sobi otac *razgovara*, onako zabrinut nad kabanicom (Lop. VI, 99); Govorilo se kako neke od njih mali i mladi trgovčići u gradu *uvode* u svoje tezge (Đur. II, 53); Slušao sam ponekad u polusnu sklopljenih očiju kako me *žale* (Lal., 116).

Primjeri pokazuju da se ovaj prezentski oblik često javlja u zavisnosloženim rečenicama (najčešće izričnim), a radnje mogu biti referencijalnog ili nereferencijalnog karaktera. Tako su u većini naših primjera radnje referencijalnog karaktera, sem u posljednja tri, gdje su nereferencijalne. Dâ se primijetiti da je relativni momenat u značenju prezentskog oblika zastupljen u velikoj mjeri, te je naporedna prošla radnja označena nekim drugim preteritalnim vremenom (najčešće perfektom ili aoristom).

3.2 Present za iskazivanje budućih radnji

Kada je posrijedi relativna upotreba prezenta za iskazivanje budućih radnji, u analiziranoj narativnoj prozi najfrekventniji su primjeri perfektivnog prezenta u sintaksičkoj poziciji koju zauzima i oblik futura drugog. To je poseban vid relativne upotrebe svršenog prezenta za iskazivanje radnji čije se vršenje vezuje za vršenje neke druge radnje koja se uobličava oblikom futura prvog (Piper, Antonić i dr. 2005: 369) i koje takođe mogu biti referencijalnog ili nereferencijalnog karaktera:

Zaboravićeš ti tu muku, kad ti iz Amerike *dodu* dolari (Lop. I, 132); Čim prvoga *uva-tim*, ubiće ga (Lop. I, 75); To ćeš znati kad *odrasteš* (Lop. VI, 104); niko neće čut' ni videt' kad *panem* (Lal., 82); kad *se sretnemo* u četiri oka, daće Bog da se bratski golim handžarima izgrlimo (Đil., 227); Ček', ček', dok vi *kože odere* – dotrčaćete vi Babanu (Lal., 135); neću je dobit dok ovom golom čaprom *ne platim* (Lal., 88); prikratiću ti jezičinu dok samo *javim* gde treba (Lal., 126); a kad *umre*, doći će i braća (Đur. II, 34).

U ovim primjerima present se javlja umjesto oblika futura drugog svršenih glagola. Kao što primjeri pokazuju, to je najčešće slučaj u vremenskim rečenicama sa veznicima *kad*, *dok* i *čim*, gdje se među radnjama vremenske i upravne klauze iskazuje odnos sukcesivnosti. Svršeni present umjesto futura drugog često se javlja i u pogodbenim rečenicama:

Pobrkaj li što, praga drugoga nemaš (Lop. II, 208); Samo kroz kišu i vjetar teško će moći i razaznati šum sjekire, ako negdje *udara* (Lop. I, 72); ako *ne bude* žene, daće zemlji snagu i srce (Đil., 24); Sjutra će, ako *mogne*, doći opet (Đil., 232); ako jedna jabuka *pane*, za to će znati kmec (Lop. VI, 72); stići ćemo ako nas *ne sretnu* (Lal., 70); a ako *učine* štetu narodu, ostaće pogani trag (Lal., 77); ako *kreneš* ka' dosad – zvek će se činjet (Lal., 71); Osevaće se dobri bog ako joj *prihvati* dušu (Đur. II, 70); ako im *reče* da se *potuku* – potući će se (Đur. II, 157); Ako ih ja *ne uzmem*, uzeće drugi (Đur. II, 118).

Ovaj trend istiskivanja futura drugog iz upotrebe odlika je i savremenog jezičkog izraza (Stevanović 1969: 661–62).

4 Vremenska transpozicija prezenta

Više puta je u literaturi isticano da je za present karakteristično često transponovanje kako u vremenskom, tako i u modalnom smislu. Osnovna razlika između vremenskog transponovanja prezenta u odnosu na relativnu upotrebu njegovu jeste u tome što transponovanje prezenta podržavaju prvenstveno određeni kontekstualni uslovi, a upotreba prezenta u sintaksičkom relativu zasnovana je na sintaksičkim relacijama (Tanasić 1996: 147). U izučavanoj pripovjedačkoj prozi zastupljeni su primjeri vremenske transpozicije prezenta i u prošlost i u budućnost. Ovakav vid upotrebe prezenta karakteriše stilska obilježenost.

4.1 Transpozicija u prošlost

Transpozicija prezenta u prošlost koja se obilježava kao pripovjedački (narativni/istorijski) present česta je pojava u književnim tekstovima, ali je živa kategorija i u

savremenom jeziku (Piper, Antonić i dr. 2005: 376). Služi za označavanje subjektivih sopstvenih radnji, kao i tuđih radnji po subjektivom zapažanju.

Narativna funkcija je jedna od najfrekventnijih funkcija transponovano upotrijebljenih vremenskih oblika.¹¹ U analiziranoj građi veoma je raširena takva upotreba prezenta, što je u skladu sa »zahtjevima pripovjedačkog teksta«, budući da se može govoriti o posebnom narativnom režimu saopštavanja (Tanasić 1996: 149).¹² Najprije izdvajamo primjere u kojima postoji neka vremenska odredba koja nedvosmisleno kazuje da se prezentom iskazane radnje odnose na prošlost:

Jednog dana, pred sumrak, *otvorim* naše prozore (Lop. III, 245);); *Izlazim* jutros a Anka meni: Eno ga! (Đil., 88); Jedne noći, baš u njegovome prisustvu *zapitam* ženu (Lop. III, 184); Dok na sâm drugi Božić, *sedim* ja u krčmi s drugarima (Đil., 336); Duboko u noći opet *zagrmje* mašine (Lal., 101); Tek pod navod dana *ustaje*, *pregleda* koš i *zgrće* brašno (Lal., 134); A ujutru *pođu* kući sa pola barila (Đur. II, 150).

Međutim, nijesu rijetki primjeri gdje nijesu prisutni vremenski determinatori, već se iz cjelokupne situacije, vidljive iz šireg konteksta, utvrđuje da je posrijedi vremensko transponovanje u prošlost, odnosno da su prezentski oblici upotrijebljeni kao gramatičke metafore.¹³

Skočim s međe i *počnem* da *trčim* kao lud (Lop. II, 73); *Uzmem* i *odvojim* one najbolje pa s čovjekom pravo na rakiju (Lop. I, 277); *Udarim* na vrata moga hana. Niko se *ne odazove*. *Udarim* nanova (Lop. VI, 22); *Guraju se* laktovima, narod *razmiče* gomile, *pronosi se* luk, jabuke, krompir, kupus (Lop. I, 230); *Okrećem se* polako krijući *čekam* kuršum u čelo (Lal., 83); Stipović *ne čuje* posljednje riječi. Slomljeno *silazi* niz stepenice (Lal., 76); *Stojim* tako i *čekam* (Lal., 82); *Pobjegnem* daleko, *izgubim se* u bijelom svijetu (Đil., 82); *Otvorim* oči *ispijem* čašu, jednu, drugu, treću – i već *ne vidim* ništa (Đil., 59); *Udarim* po stolu, čaše *zveknu* krtim smehom (Đil., 59); Ali *padamo* redom, redom kao vojnici na frontu. Prsa nam *se tresu* od uzbuđenja i *dišu* brzo (Đur. II, 10).

Primjeri pripovjedačkog prezenta iz jezika izučavane pripovjedačke proze, često prisutni i u nizovima, daju naročitu reljefnost pripovijedanju.¹⁴ Upravo ovakva upotreba prezenta »nalazi svoju svrhu posebno u stilističkoj sferi: glagolski oblici, pa i prezent, transponuju se radi postizanja određenih stilskih efekata« (Tanasić 1996: 147).

Posmatrano iz ugla lingvističke stilistike, transpozicija (komutacija, sinonimija) glagolskih vremena je karakterističan primjer za izražavanje vremenske tačke gledišta

¹¹ Kada je jedan glagolski oblik upotrijebljen u kontekstu i funkciji u kojoj je očekivana upotreba drugog vremenskog oblika, govorimo o prenosnom vremenskom značenju (Piper, Klajn 2013: 388).

¹² Tanasić (1996: 149) ističe da se naracija razlikuje od drugih komunikacijskih tipova (monologa i dijaloga) jer pri narativnom režimu izostaje uspostavljanje bilo kakvog odnosa između momenta vršenja radnje i momenta govora, iz čega proističe da se pripovijedanje zasniva na vrlo specifičnoj upotrebi vremena.

¹³ Prema B. Tošoviću (1995: 228), gramatičke metafore ili gramatički sinonimi različite stilističke vrijednosti nastaju tako što se glagolski oblici transponiraju u polje drugog oblika i tako zamjenjuju i vrše njihovu funkciju. »Polje temporalnosti« je područje u kome se odvijaju takvi procesi koji vode nastajanju gramatičkih metafora.

¹⁴ Pripovjedačkim prezentom postiže se živost i slikovitost u pripovijedanju, odnosno u predstavljanju neposrednosti realizovanja radnje, ovim oblikom se postiže najpotpunija predstava »prezentnosti prošle radnje« (Lalević 1951: 121).

frazeološkim sredstvima. Tu upravo spada upotreba pripovjedačkog prezenta u opisanju prošlih radnji, tj. takva upotreba jednog vremena u primarnoj funkciji drugog može biti signal promjene tačke gledišta (Katnić-Bakaršić 1999: 104).

U naraciji se često sretaju nizovi imperfektivnog ili perfektivnog prezenta u kombinaciji sa preteritalnim oblikom nekog perfektivnog glagola (u našim primjerima najčešće perfekta ili aorista) i iskazuju uglavnom sukcesivne radnje. U tekstovima zasnovanim na naraciji na ovaj način se događaji prezentuju u naglašenoj dinamici, što se odražava i na stilističnost takvih primjera:

Navalili kupci. Gledaju jagnjad, volovima rogove, podižu koze na noge, pogađaju se glasno (Lop. I, 270); Izvadi četvorokutno ogledalo [...] *okreće ogledalo spram sunca i šalje* joj u oči snop oštih sunčanih iglica – tako ga *mora* videti (Lal., 63); I kako se njegova tuga, večna i bezmerna, prenela na konja, u mraku. On je *ne vidi, ne zna*, ali ona je tu u tom telu, mladom i moćnom (Đil., 121); Pred nama, u našoj uobrazilji, iskršavala su sela, bedna, prljava, siromašna. U svakoj kući *gori i guši se*, a mi *ulazimo i jurišamo* herojski (Đur. II, 10); *Potrčim* gore, *pogledam* preko tavanice *nema* nikoga. Zaustavih se na stepenicama, opet *nema* nikog. *Potrčim* u sobu – prazno. Najedanput pogled mi slučajno zaustavi jedan mali, beli komadić hartije. *Podignem* ga sa Dešina kreveta (Lop. III, 190).

Naš posljednji primjer svjedoči o naizmjeničnoj upotrebi aorista i vremenski transponovanog prezenta, u rečenicama koje slijede jedna za drugom, za iskazivanje sukcesivnosti radnje, prezentujući, uz nespornu dinamičnost, i doživljenost prikazanih radnji, što ima stilsku obilježenost u narativnim tekstovima.

4.2 Transpozicija u budućnost

Prezent može označavati i radnje koje se odnose na budućnost (prezent za budućnost), tj. radnje koje se još nijesu vršile ili izvršile, već se odnose na vrijeme koje će nastati nakon vremena govorenja. Tu imamo posrijedi transpoziciju prezenta u budućnost, koja je česta pojava u savremenom jezičkom izrazu (Piper, Antonić i dr. 2005: 382), pa i u jeziku analizirane narativne proze, što predstavlja, stilistički posmatrano, iz ugla tekstostilistike, prelazak na unutrašnju vremensku tačku gledišta (Katnić-Bakaršić 1999: 104):

pa da zajedno u grad *idemo* doktoru (Lop. II, 125); *bježimo* sutra ujutru konjem (Lop. III, 241); Ti me vraćaj, ali ja *ne ulazim* bez njega (Lop. III, 79); *idem* sutra u šest (Đil., 297); Ti *dobijaš* 180 dinara (Đil., 159); Od sutra *idem* na spoljni rad (Đil., 339); ja i Mašan *idemo* da pregledamo brdo (Lal., 71); *idem* u svijet (Đur. II, 134).

U ovakvim primjerima veoma je važno postojanje nekog determinativa u rečenici koji ukazuje na to da se radnja iskazana oblikom prezenta odnosi na budućnost, a nerijetko je to određivo samo iz šireg konteksta. Primjeri pokazuju da je za iskazivanje budućih radnji upotrijebljen imperfektivni prezent i u stručnoj literaturi je isticano da bi, u slučaju supstitucije oblika prezenta futurom prvim, u ovakvim primjerima moralo doći do promjene vidskog lika, tačnije, futur prvi bi iskazivao buduće perfektivne radnje (Stevanović 1969: 566; Tanasić 1996: 159; Polovina 1985: 99). Takode, u lite-

raturi se ističe da se u slučajevima ovakve upotrebe prezenta stvara određena iluzija sadašnjosti (Padučeva 1990), odnosno u ovakvim primjerima prezent se ponaša kao i u prilikama kada se radi o sadašnjoj referencijalnoj radnji, te se javlja samo u imperfektivnom vidskom liku (Tanasić 1996: 159). S tim u vezi je eksplikacija da je prezent u ovakvim slučajevima prijemčiviji od futura kada se želi naglasiti da riješenost da dođe do ostvarenja neke radnje postoji u trenutku dok se daje obavještenje o budućoj radnji, dakle, u sadašnjem vremenu, te otuda i imperfektivna vidska verzija koja je uslovljena »baš ovim vrlo specifičnim pozivanjem na sadašnjost« (Ivić 1981: 18).

Ograničenja u vremenskom transponovanju prezenta su leksičke prirode, odnosno primjeri pokazuju da za iskazivanje budućih radnji u obzir dolaze samo glagoli iz određenog semantičkog polja, preciznije, glagoli koji iskazuju radnje koje se mogu planirati, predviđati. Stoga se ovaj tip prezenta naziva i *prezentom za planiranu budućnost* (Tanasić 1996: 160).¹⁵

5 Modalna upotreba prezenta

Prezent je vremenski glagolski oblik koji je veoma podložan modalnom transponovanju i u savremenom jeziku (Piper, Antonić i dr. 2005: 385), pa ne čudi što je modalni prezent frekventan i u jeziku analizirane pripovjedačke proze. Njime se označava stav govornog lica prema još nerealizovanoj i neostvarenoj radnji, odnosno iskazuje se širok spektar značenja koja su svojstvena imperativu i potencijalu u modalnoj upotrebi.

Perifrastična konstrukcija *neka + prezent* u imperativnom značenju, koju imamo u primjerima:

neka četić *vidi* postelju (Lop. I, 255); *Neka* mu majka *dođe*! (Lop. VI, 107); *nek* traže za sebe (Đil., 252); *neka* *idu*, *neka* *trče* svi (Đil., 318); *nek* *kupi* kamenje! (Lal. 112); *nek* *promijeni* pravac (Lal., 112); *Nek* samo oni iz grada *jave* (Đur. I, 85); *Nek* *dođu* meni [...] *nek* meni *reknu*! (Đur. II, 66),

nezamjenjiva je oblikom imperativa, s obzirom na činjenicu da se imperativom iskazuje naredba samo prisutnom licu. Ovim prezentom se iznosi stav licu koje treba da ga prenese do adresata. Imperativno značenje bilježimo i u vezi *da + prezent* u pojedinim pripovijetkama:

Da *svežete* vilice! (Lop. II, 294); Otpravljaj put planine, ali lupeža *da* *nađeš* (Lop. I, 68); *Da* *ostaviš* priču! (Lop. I, 151); *Da* *ne* *izlaziš*! (Lop. II, 41); *Da* *više* u kuću *ne* *čujem* te riječi (Lop. II, 150); *korak* *da* ti *ne* *čujem* (Đil., 430); *I* *da* *zakolješ* tu crkotinu (Lal., 126).

Oblik prezenta u prvom licu množine: *Da se odmorimo*, - vikao je, - *da se odmorimo* (Lop. II, 45); *Da ugladimo* sve (Đil., 322) iskazuje stav govornog lica koji nema

¹⁵ Usljed frekventnosti upotrebe i izvjesne šablonizacije koja nastupa upravo zbog leksičke semantizovanosti, Tanasić (1996: 163) ističe da je ova kategorija prezenta danas stilski neobilježena u tekstovima u kojima se javlja.

karakter naredbe, već više karakter predloga, i eventualnom zamjenom imperativom prvog lica množine (*odmorimo, ugladimo*), izgubila bi se značenjska nijansa »predlaganja« (Tanasić 1996: 168). U većini primjera prezent je zamjenjiv oblikom imperativa, uz postojanje izvjesne različite nijanse u načinu iskazivanja naredbe. Međutim, u primjerima *da se to oglasi* (Lop. III 76); *Da se kupuje* (Đil., 318) uočljiva je razlika između upotrebe prezenta i imperativa koja se reflektuje u mogućnosti da se radnja iskazana oblikom *da + prezent* obezliči, odnosno da se ne apostrofira adresat koji radnju treba da izvrši, što je nemoguće učiniti upotrebom imperativa.

Modalno značenje iskazuje se konstrukcijom *da + prezent* i u namjernim klauzama u okviru složene rečenice:

Zahvati vode i trkom poleće preko doline *da donese* seljaku (Lop. I, 92); dizala se Marija *da* i sama *vidi* kroz ključaonicu (Lop. III, 151); Posljednju pršutu izviše ognja nosim *da prodajem* na Cetinje (Lop. I, 228); Idem *da ti donesem*, babo, duvana (Đil., 419); Spremaj se, Aćo, *da* idemo u šumu *da tešemo* držalice (Đil., 34); savi mi jednu *da zadimim* (Lal., 84); Dodo' malo *da se ugrijem* (Lal., 97); izvukoše ga iz kancelarije *da ga pošalju* na jug (Lal., 65); okrenu glavu *da čuje* odgovor (Đur. II, 51); 'Oću *da* što zaradim, *da skinem dug* (Đur. I, 37).

Ovdje je moguća upotreba prezenta oba vidiska lika. Modalno značenje prezenta u navedenim primjerima je namjera koja može biti iskazana i oblikom potencijala. U upravnoj klauzi se mogu javiti glagolski oblici koji označavaju radnje smještene na bilo koji od tri moguća vremenska plana, a takođe prezentom iskazana radnja može stupati u određeni odnos i prema radnjama različite referencije u upravnoj klauzi.

Stvarno modalno značenje ima prezent u uslovnim rečenicama u kojima se njime ističe tzv. potencijalni uslov (Piper, Antonić i dr. 2005: 390):

Izio bi ovaj [...] tri pršute *da ih staviš* pred njega (Lop. I, 68); *Da imaš* žene druge bi se stvari okrenule (Lop. III, 205); Sedamdeset života *da ima* sve bi mu ih on jednom rukom uzeo (Lop. II, 119); *Da je šineš* po jednom obrazu drugi bi prskao (Đil., 80); *A da se* sutra Anto *digne*, opet bi ga ubio (Đil., 82); Još *da* mi *nije* tebe Majo – u vodu bih skočio (Lal., 100); *da imate* više, *da imate* dosta, to bi bogatstvo vas pojelo (Đur. II, 173); *Da nije* tako, on bi svršio školu (Đur. II, 95).

U ovakvim primjerima umjesto prezenta mogao bi biti upotrijebljen potencijal, bez semantičke razlike.

Na izučavanom korpusu izdvaja se jedan broj primjera sa dativom kao psihološkim subjektom i konstrukcijom *da + prezent* kao dopunom glagolu *biti*, koji su takođe modalnog karaktera, a koje smo zabilježili u pripovijetkama Nikole Lopičića:

Bilo joj je *da sjedi*, *da* tako *gleda* i *da ne priča* ništa (Lop. II, 94); Bilo mu je *da ga tuče*, tuče nemilice (Lop. II, 118); Bilo mu je *da viče* (Lop. II, 255); U prvi mah bilo mu je *da je* živu *uhvati* i *rastrgne* (Lop. II, 268); Sada mu je bilo *da* u toj planini *nađe* mira svome životu (Lop. II, 269); Meni je bilo *da plačem*, *vičem* i *hježim* (Lop. II, 49); Bilo mi je *da* cokolom *zagrebem* preko međe (Lop. VI, 147); Bilo mi je *da ih sve polomim* (Lop. III, 176).

U ovakvim konstrukcijama izražava se stav prema nerealizovanoj radnji (najčešće želja, htjenje, namjera). Oni su današnjem jezičkom osjećanju neobični, odnosno zvuče arhaično, te se može govoriti o njihovoj stilskoj markiranosti u narativnim tekstovima.

6 Zaključak

Sintaksičko-semantička analiza prezenta u crnogorskoj međuratnoj pripovjedačkoj prozi ukazuje na frekventnost upotrebe ovog glagolskog oblika u skoro svim značenjima i funkcijama koje poznaje standardni jezik, ali istovremeno otkriva specifičnosti u upotrebi koje karakterišu jezički izraz samih pripovjedača, odnosno pripovijetku kao književnu vrstu.¹⁶ Uz poštovanje teorijsko-metodoloških postavki indikativa i relativa, utemeljenih u tradicionalnoj sintaksičkoj literaturi, u ovom radu smo, koristeći i novije metodološke pristupe, sagledali distinkciju prezentskih radnji i prema kriterijumu referencijalnost/nereferencijalnost glagolske radnje, čime se doprinijelo svestranijem opisu i tumačenju ovog glagolskog vremena. Sagledavanje različitih tipova vremenske determinacije prezentom iskazanih radnji, potvrđuje da se pri određivanju radnje sa stanovišta referencije najčešće moraju uzimati u obzir determinatori u sadejstvu sa širim kontekstom. Analiza je pokazala frekventnu upotrebu indikativnog prezenta za iskazivanje sadašnjih referencijalnih i nereferencijalnih radnji u pripovjedačkoj prozi, ali i naročito raširenu upotrebu prezenta u sintaksičkom relativu za iskazivanje radnje istovremene sa nekom prošlom radnjom. Takođe, možemo konstatovati visoku frekvenciju perfektivnog prezenta u vremenskim i pogodbenim rečenicama umjesto futura drugog, što odgovara stanju u savremenom književnom jeziku. Ono što je posebno važno istaći za narativnu prozu koja je poslužila za korpus u ovom istraživanju jeste visoka frekvencija primjera vremenski transponovanog oblika prezenta, koja potvrđuje već u literaturi prepoznatu sklonost prezenta vremenskom transponovanju, što je stilski relevantna pojava. Najzastupljeniji vid takve upotrebe na izučavanom korpusu jeste transponovanje prezenta u prošlost oličeno kroz pripovjedački (narativni / istorijski prezent), ali i primjeri transponovanja prezenta u budućnost, gdje se oblikom prezenta iskazuju radnje koje se mogu planirati ili predvidjeti. Jezik analizirane proze svjedoči i o raširenoj upotrebi prezenta u modalnim konstrukcijama, sa manje ili više izraženim specifičnim značenjskim nijansama koje se ne mogu uvijek iskazati imperativom i potencijalom. Na osnovu sprovedene analize, može se govoriti o pojedinim značenjskim i funkcionalnim kategorijama prezenta karakterističnim za tekstove zasnovane na naraciji, što doprinosi konstituisanju cjelovitije predstave o upotrebi ovog vremenskog glagolskog oblika uopšte i otvara mogućnost komparativnog sagledavanja u odnosu i na druge sfere njegove upotrebe.

¹⁶ Visoka frekventnost prezenta u analiziranim pripovijetkama, kao i u drugim književnim tekstovima zasnovanim na naraciji, ukazuje na dinamičnu narativnu zbilju »u kojoj čitalac stiče utisak da se događaji odigravaju neposredno pred njegovim očima, u trenutku govora, 'sada i ovdje', iako uvijek ne pripadaju sadašnjosti« (Jovović 2015: 177). S tim u vezi je i činjenica da u književnoumjetničkim djelima figurira tzv. subjektivno, umjetničko vrijeme koje se individualno percipira i izražava, a koje se razlikuje od objektivnog, realnog vremena (Tošović 2005: 57).

IZVORI I LITERATURA

- Eugenija BARIĆ Mijo LONČARIĆ, Dragica MALIĆ, Slavko PAVEŠIĆ, Mirko PETI, Vesna ZEČEVIĆ, Marija ZNIKA, 1997: *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Milena BURIĆ, 2012: Stilska obilježenost indikativnog prezenta u epskom dijalogu. *Riječ*. Nikšić: Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore: Institut za jezik i književnost. 29–44.
- Bernard COMRIE, 1985: *Tense*. Cambridge: University Press.
- Jovan DERETIĆ, 1983: *Istorija srpske književnosti*. Beograd: Nolit.
- Milovan ĐILAS, 2000: *Rane pripovetke 1930–1940*. Beograd: Nova.
- Dušan ĐUROVIĆ, 1936: *Među brđanima*. Beograd: Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon A. d.
- , 1964: *Ljudi s kamena*. Sarajevo: Svjetlost.
- Milka IVIĆ, 1981: Srpskohrvatski glagolski oblici za iskazivanje pojava koje postoje u sadašnjosti. *Južnoslovenski filolog* XXXVII. Beograd: Institut za srpski jezik SANU. 13–24.
- , 1983. *Lingvistički ogledi*. Beograd: Prosveta.
- Nataša JOVOVIĆ, 2015: Stilska obilježenost narativnog prezenta u romanima Mihaila Lalića. *Mihailo Lalić sto godina od rođenja (1914–2014)*. Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti. Odjeljenje humanističkih nauka. 175–88.
- Marina KATNIĆ-BAKARŠIĆ, 1999: *Lingvistička stilistika*. Budimpešta: Open Society Institute.
- Miodrag S. LALEVIĆ, 1951: *Sintaksa srpskog jezika*. Beograd.
- Mihailo LALIĆ, 2014: *Međuratno književno stvaralaštvo, proza, poezija i kritika (1935–1941)*. Kragujevac: Zavičajno udruženje Komovi, Udruženje pisaca Kragujevca.
- Petar LASTA, 1966: Između oktobarske i jugoslavenske revolucije. *Hrvatska književna kritika IX: Kritika između dva rata*. Zagreb: Matica hrvatska. 7–32.
- Nikola M. LOPČIĆ, 2002: *Seljaci*. Sabrana dela: Knjiga I. Beograd: Stručna knjiga.
- , 2002: *Na kamenu*. Sabrana dela: Knjiga II. Beograd: Stručna knjiga.
- , 2002: *Domaće ognjište*. Sabrana dela: Knjiga III. Beograd: Stručna knjiga.
- , 2002: *Pripovijetke i drugi spisi*, Sabrana dela: Knjiga VI. Beograd: Stručna knjiga.
- Елена В. ПАДУЧЕВА, 1990: К семантике видо-временны форм глагола в повествовательном тексте. *Tekst w kontekście*. Wrocław, Varšava, Krakov. 215–21.
- Predrag PIPER, Ivana ANTONIĆ, Vladislava RUŽIĆ, Sreto TANASIĆ, Ljudmila POPOVIĆ, Branko TOŠOVIĆ, 2005: *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: Prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga; Novi Sad: Matica srpska.
- Predrag PIPER, Ivan KLAJN, 2013: *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska.
- Vesna POLOVINA, 1985: O upotrebi glagolskih vremena u savremenom srpskohr-

- vatskom razgovornom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 14/2. Beograd. 97–103.
- Hans REICHENBACH, 1947: *Elements of symbolic logic*. New York: Macmillan.
- Josip SILIĆ, IVO PRANJKOVIĆ, 2007: *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Živojin STANOJČIĆ, Ljubomir POPOVIĆ, 1992: *Gramatika srpskoga jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; Novi Sad: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Mihailo STEVANOVIĆ, 1969: *Savremeni srpskohrvatski jezik II: Gramatički sistemi i književnojezička norma*. Beograd: Naučna knjiga.
- Kristina ŠTRKALJ DESPOT, 2011: Prezent u hrvatskom srednjovjekovnom pjesništvu. *Suvremena lingvistika*. Zv. 37, št. 72. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo: 259–78.
- Sreto TANASIĆ, 1996: *Prezent u savremenom srpskom jeziku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Biblioteka Južnoslovenskog filologa.
- Branko TOŠOVIĆ, 1995: *Stilistika glagola*. Wuppertal: Lindenblatt.
- , 2005: Umjetničko vrijeme. *Stil* 4. Beograd. 57–83.

POVZETEK

V delu analiziramo pomen, pogostnost uporabe in vlogo sedanjika v črnogorskem jeziku v medvojnem obdobju na primerih pripovedne proze. Upoštevajoč teoretično-metodološka pravila za naklone in odvisnike, ki temeljijo na tradicionalni skladenjski literaturi in novih metodoloških pristopih, dajemo pregled razlik v uporabi sedanjika. Pri tem smo vzeli v obzir tudi kriterij prehodnosti glagolov. Posebno pozornost smo namenili časovnosti in modalnosti prenosa sedanjika, posamezne primere njegove uporabe pa obravnavmo tudi v luči njihovega stilskega zapisa.

Z uporabo metodološkega pluralizma smo v raziskavi preučevanih del prišli do zaključkov o pogostnosti uporabe te glagolske oblike ter o pomenih skoraj vseh njenih nians, ki so prisotne v standardnem jeziku. Pri pregledu različnih tipov časovnega določanja glagolov premikanja v sedanjiku ugotavljamo, da na določanje prehodnosti glagolov vpliva več dejavnikov, ki najpogosteje določajo širši kontekst. Semantično-skladenjska analiza sedanjika pri preučevanih delih kaže na stilske opredelitve glagolskih oblik sklonov k časovni prenosnosti.

Uredništvo časopisa

Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Ulica Republike Austrije 16

10 000 Zagreb

Zagreb, 2. ožujka 2017.

Danijela Radojević

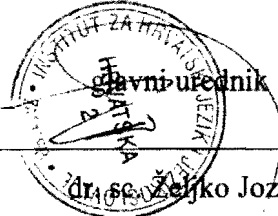
Institut za jezik i književnost „Petar II Petrović Njegoš”

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, ME-81101 Podgorica

Poštovana,

Uredništvo časopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje *Rasprave* primilo je Vaš rukopis *Sintaksičko-stilske karakteristike eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima* 13. srpnja 2016. godine i prihvatila ga za objavljivanje 18. siječnja 2017. godine.

S poštovanjem,

glavni urednik
dr. sc. Željko Jozić

Рад који је прихваћен за објављивање у часопису „Расправе“
(верзија послата аутору на коректуру)

RASPRAVE

Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 42/2 (2016.)

UDK

Izvorni znanstveni rad

Danijela Radojević

Institut za jezik i književnost „Petar II Petrović Njegoš”

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, ME-81101 Podgorica

danijela-ristic@t-com.me

SINTAKSIČKO-STILSKE KARAKTERISTIKE ELIPTIČNIH REČENICA U KNJIŽEVNOUMJETNIČKIM TEKSTOVIMA (na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze)

U radu se analizira upotreba eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima i određuje stupanj njihove stilske obilježenosti na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze. Analizom su obuhvaćene pojave iz domene tzv. ekspresivne sintakse temeljene na odstupanjima od ustaljenog ustrojstva konstrukcije rečenice uzrokovane njezinim elidiranjem, odnosno intonacijskim raščlanjivanjem i osamostaljivanjem rečeničnih dijelova – pojave koje osim sintaktičke imaju izrazitu stilističku vrijednost. Takvim postupcima prevodi se rečenična konstrukcija iz nultog stupnja stilističnosti u stilski relevantne i nerijetko izrazito stilski obojene pojave, primarne u književnoumjetničkim tekstovima, u kojima estetska funkcija jezika dolazi u prvi plan. S lingvostilističkog gledišta analiziraju se postupci ekspresivne sintakse koji su rezultat elidiranja rečenice – sintaktička figura oduzimanja elipsa, nominativne rečenice, reticencija, koja podrazumijeva nedovršene iskaze, te relativno novija pojava ekspresivne sintakse osamostaljivanja rečeničnih članova tzv. parcelacija, koja je sve prisutnija u suvremenim književnim tekstovima.

1. Uvod

Jezik u književnoumjetničkim tekstovima ima primarnu ulogu u oblikovanju cjelokupne umjetničke stvarnosti, tačnije ima svoje specifičnosti koje ga umnogome diferenciraju od njegove uobičajene realizacije sa ostvarenom ko-

munikativnom funkcijom¹. Karakteristični jezičko-stilski postupci i odstupanja od norme mogu biti ostvareni na različitim nivoima jezičke strukture. U ovom radu fokusirali smo se na jednu od karakterističnih pojava koja pripada domenu ekspresivne sintakse – oblasti koja u posljednje vrijeme sve više zaokuplja pažnju u lingvostilističkoj literaturi. Sa sintaksičkog aspekta posmatrano – to su eliptične rečenice koje imaju nerazvijene glavne djelove, a koje su često sa izraženom ekspresivnošću, kada njihova stilističnost izbija u prvi plan i kada se prepoznaju kao sintaksičke figure nastale operacijom oduzimanja – elipsa i s njom u vezi nominativni iskazi i reticencija, odnosno postupak parcelacije, tj. osamostaljivanja rečeničnih članova. Analizirana je sintaksička struktura ovakvih, nepotpunih rečenica² i njihova stilska markiranost ilustrovana na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze³.

Odstupanje od principa tradicionalnog ustrojstva rečenice njenim elidiranjem, svođenjem samo na neophodne elemente, osamostaljivanjem rečeničnih članova u književnim tekstovima, predstavlja namjernu, ciljanu devijantnost kao piščevu intenciju da stilizuje svoj izraz. Za razliku od komunikativnog, jezičkom ekonomijom uslovljenog elidiranja rečenica, u književnim tekstovima elipsa je nerijetko figurativna, stilski obilježena⁴.

Polazeći od stava ruskih semiotičara da je književnost „sistem u čijoj je osnovi prirodni jezik i koji prihvata dopunske nadstrukture, stvarajući jezik drugog stepena” (Lotman 1976: 541), proizilazi implikacija da „književno djelo nastaje specifičnom upotrebom prirodnog jezika, tj. upotrebom tog jezika uz poštovanje posebnih pravila” (Kovačević, 1995: 194). Možemo konstatovati i da je upotreba elidiranih rečenica u književnim tekstovima odraz takvog shvaćanja nespecifične jezičke upotrebe.

¹ Jezik inače rijetko funkcioniše samo kao sredstvo komunikacije, s obzirom na to da lingvistička praksa uz eksplicitno prenesenu informaciju „neizbježno prenosi informaciju o (distinktivnom) načinu komuniciranja odnosno o ekspresivnom stilu” (Bourdieu 1999: 502).

² U tradicionalnoj sintaksičkoj literaturi figurira podjela nepotpunih rečenica na formalno nepotpune i apsolutno nepotpune rečenice ili iskaze (Stevanović 1969: 101). U novijoj literaturi termin iskaz vezuje se za komunikativnu rečenicu, odnosno govorne jedinice (Silić i Pranjković 2007: 278) pa se sve manje koristi da označi ovaj tip nepotpunih rečenica, za koje se ustaljuje naziv specijalne rečenice.

³ Primjeri su ekcerpirani iz jezičkog korpusa međuratne pripovjedačke proze četiri crnogorska pisca: Nikole Lopičića (*Sabrana dela*, 2002.), Mihaila Lalića (*Međuratno književno stvaralaštvo, proza, poezija i kritika (1935. – 1941.)*, 2014.), Milovana Dilasa (*Rane pripovetke 1930. – 1940.*, 2000.) i Dušana Đurovića (*Među brđanima*, 1936.; *Ljudi s kamena*, 1964.).

⁴ Figurativnost elipsa ostvaruje kroz odstupanje od norme, odnosno iznevjeravanje uobičajenih očekivanja, koje uz to donosi neko određeno „dodatno značenje” (Turković, Elipsa kao stilistička figura (na primjeru Murnauovog Posljednjeg čovjeka), dostupno na: <http://elektronickeknjige.com/knjiga/turkovic-hrvoje/razumijevanje-filma/>).

2. Elipsa

Eliptično izražavanje se karakteriše sažetošću, tj. svođenjem saopštenja samo na neophodne elemente. Kada se ove nepotpune rečenice posmatraju kao svojstvo kolokvijalnog diskursa, „u kojem se često elidiraju redundantni elementi” (Katnić-Bakaršić 1999: 45), jasno je da one tu nijesu stilski markirane. Međutim, u književnoumjetničkim tekstovima eliptično saopštavanje je nerijetko figurativno, tj. stilogeno⁵ kada se izostavlja dio iskaza koji je sa stanovišta semantičke i sintaksičke informacije bitan, tj. nije redundantan. Takvo izražavanje obezbjeđuje upečatljivost, izrazitost i ubjedljivost, a s druge strane, sažetim iskazima mogu se postići efekti zasnovani na brzom ritmu: živost, dinamičnost, dramatičnost, emocionalna ekspresivnost itd. (Popović 1967: 363). Istovremeno, izdvajanje u posebne iskaze onih jedinica koje bismo prirodno očekivali u jednoj rečenici stvara neuobičajenu pauzu koja ima stilsku funkciju. Na taj način izdvojeni elementi postaju jedinice stilskog zahvata – stilemi, preciznije sintaksostilemi.

U stilistici se za eliptično izražavanje, kada je figurativno, vezuje stilska figura elipsa⁶ i jedna relativno mlada pojava ekspresivne sintakse poznata kao parcelacija. Ona predstavlja „intonaciono i poziciono izdvajanje nekog rečeničnog konstituenta, bilo leksema, sintagme ili klauze, čime se narušavaju tradicionalno shvaćeni principi konstituisanja rečenice” (Glušica 2003: 93).

Jedan tip nepotpunih rečenica, posmatrano prema vrstama riječi koje ih čine, odnosno funkcijama koje obavljaju na mjestu izostavljenog rečeničnog konstituenta, jesu rečenice u kojima je izostavljen predikat (djelimično ili u cjelosti), kao jedan od dva glavna rečenična člana⁷. One su česta pojava u književnoumjetničkim tekstovima i predstavljaju tipične elipse, upotrijebljene sa ciljem postizanja živosti u pripovijedanju, izražajnosti i time stilske efikasnosti. Izdvajamo sljedeće primjere takvih rečenica ekscerpiranih iz korpusa crnogorske međuratne pripovjedačke proze:

⁵ Stilogenost je funkcionalna vrijednost neke jezičke strukture, u ovom slučaju stilske figure, za razliku od pojma stilematičnost koji se vezuje za jezičku formu figure, njenu strukturiranost (Kovačević 1998: 7).

⁶ „Pod elipsom retoričari podrazumijevaju dokidanje pojedinih dijelova iskaza, ‘a prava je retorička elipsa ona u kojoj se izostavlja čitav dio iskaza inače sintaksički nužan’.” (Katnić-Bakaršić 1999: 94).

⁷ „Bitno je svojstvo svake rečenice predikativnost. To bi se svojstvo moglo odrediti kao mogućnost da se rečenicom prenese kakva obavijest. Razlika između rečenice i iskaza u tome je što se u rečenici pretpostavlja nazočnost i rečeničnoga člana koji je nosilac toga svojstva (tj. predikata), a u iskazu predikat ne mora biti nazočan, nego se može podrazumijevati iz konteksta ili iz situacije.” (Silić i Pranjković 2007: 283).

(...) *sjutra će u Sarajevo*. (Lop. I 2002: 82); Mislili smo da već nikad *neće na pašu*. (Lop. I 2002: 143); (...) *vi ćete na vješala*. (Lop. II 2002: 54); Tek primijeti da *je* nanovo *do uvale*. (Lop. I 2002: 78); Hajde, a *ja ću u crkvu*. (Lop. VI 2002: 52); Ha, *po zubima ću ih ja...* (Đil. 2000: 43); *U policiju ću ja njih*. (Đur. 1936: 155); *Sudu ću ja vas*. (Đur. 1936: 158);

Ali osim toga *ni glasa, ni ptice*. (Lop. I 2002: 68); *Brže lonac u ruke*. (Lop. II 2002: 51); A ona *jednu pa jednu*. (Lop. I 2002: 79); A sada, reče kapetan, *kod igumana!* (Lop. III 2002: 75); (...) pa s čovjekom *pravo na rakiju*. (Lop. I 2002: 277); (...) a Rudonja mene *rogom u sred trbuha*. (Lop. III, 2002: 203); Torbu i štap, pa *dalje na put*. (Lop. VI 2002: 129); (...) da ga čuvaju jer *namišlja na rad* u Srbiju. (Đil. 2000: 73); (...) no istu noć počistih moskovku i dvije cinge fišeka, pa – *u šumu*. (Lal. 2014: 83).

U prvih osam primjera, gdje su u funkciji predikata složeni glagolski oblici (najčešće futur I), postoji pomoćni glagol, dok je glavni izostavljen. U ostalim primjerima imamo izostavljanje predikata u cjelosti. U rečenicama ovakvog tipa može se nadomjestiti elidirani predikat, a to omogućava tijesna veza subjekta, sa jedne, i oblika i značenja glagolskih odredaba i dopuna, sa druge strane⁸. S tim u vezi je i figurativnost ovih elipsi koja se temelji „na potrebi čitaočevog nužnog angažmana u pronalaženju elidirane komponente, te na izboru između niza leksema iz određenog semantičkog polja, u čemu je osnovni oslonac kontekst.” (Katnić-Bakaršić 1999: 94). Nesporno je, međutim, da nijesu svi primjeri ovih rečenica podjednako stilski efikasni. Zapravo, „stilska vrijednost ovih elipsa umnogome zavisi od njihove ustaljenosti” (Radulović 1994: 151). Uobičajene su u jeziku rečenice u kojima je izostavljen glagol govorenja ili kretanja, pa je njihova funkcija više u ekonomičnosti, negoli u ekspresivnosti, za razliku od primjera u kojima je izostavljen glagol iz neke druge semantičke kategorije, koji su stilski efikasniji.

Osim ovog tipa eliptičnih rečenica sa djelimično ili potpuno izostavljenim glagolskim predikatom, na izučavanom korpusu frekventni su primjeri eliptičnih rečenica sa djelimično redukovanim imenskim predikatom:

Svud naokolo *bjelina*. (Lop. III 2002: 130); Zavjese na prozorima *tamne*. (Lop. II 2002: 71); Nebo *mutno*. (Lop. II 2002: 71); Na stolu *haljine*: *svitna kapa*, *pâs*, *bijele dokoljenice*, *džamadan*. (Lop. I 2002: 184); Žena stara, a *dijete*, za

⁸ Isp.: „Predikat može ostati n e i z r e č e n ako su izrečen drugi rečenični dijelovi kojima on otvara mjesto a sadržaj mu se uspostavlja iz smisla rečenice. Takva rečenica nije bez predikata nego se on u njoj neizrečen podrazumijeva. Izostanak predikatnoga glagola daje izričaju obilježje živoga pripovijedanja.” (Barić i dr. 1997: 404).

nesreću, malo. (Lop. I 2002: 270); Silno drvo, staro, ali čvrsto, grane guste, prave mladike... (Lop. III 2002: 61); I sve sama podlost, laž, prevara, otimanje. (Đil. 2000: 39); A srce kao kamen, ljuti stanac. (Đil. 2000: 70); Nebo blago i plavo kao razboljeno i rujno sunce opojno kao vino, a dani kratki... (Lal. 2014: 66); (...) trava rosna i visoka, a šuma nježno zelena, zamamna... (Lal. 2014: 68); Oko ceste zaleđene bare, smrzlo polje pod snijegom i sebična varoš usred polja... (Lal. 2014: 98); Svuda, svuda divlje, pusto i nemo, svuda kamen, snažan i starački zamišljen... (Đur. 1936: 8); Mrtvilo, pospanost, ravnodušje i u vazduhu ognjevit smrt, jezovita i grozna. (Đil. 2000: 34–35).

U ovim primjerima izostavljen je kopulativni dio predikata, a realizovano leksičko neglagolsko jezgro na kojem je informativno težište. I ove rečenice, kao i ostale eliptične, ostvaruju posebne ritmičko-melodijske efekte u tekstu (Puriš 2010/2011: 25). Naša dva posljednja primjera pokazuju da ovakav postupak elidiranja može biti praćen i drugim postupcima ekspresivne sintakse – inverzijom i kumulacijom, čime se ostvaruje pojačan stilski efekat. Ovakvim rečenicama, koje su relativno česte u narativnim tekstovima, dobija se utisak „neposrednog, dinamičnog i kondezovanog pripovijedanja” (Melvinger 1973: 66).

3. Nominativne rečenice

U književnoumjetničkim tekstovima nerijetko su prisutne tzv. *nominativne rečenice*, koje se smatraju elipsama u širem smislu. One su sa sintaksičke tačke gledišta samo jedan tip jednokomponentnih prostih rečenica, a sa stilističko-retoričke tačke gledišta, one su markirane i mogu se smatrati figurom (Katnić-Bakaršić 1999: 95). U retorici se ponekad ove nominativne rečenice smatraju podvrstom elipse, budući da je cijeli izraz sažet, predstavljen nominacijom, tj. imenovanjem (Katnić-Bakaršić 1999: 95).

Izdvajamo dvije grupe primjera iz odabranog korpusa pripovjedačke proze:

a) *Svijeća*. Za stolom stari abadžija Risto (Lop. III 2002: 239); Primijetim da je radost u maloj seoskoj kući do hana. *Svatovi!* (Lop. VI 2002: 22); (...) ja ću mu dati i moju dvocijevku, neka gađa zmaja. *Veselje*. (Lop. III 2002: 73); Njegova senka beše se iskliznula do ispod moga kreveta i ja je nehotično pogledah. *Senka*. (Lop. III 2002: 186–187); Zapjevaše djevojke. Momčadija se miješa. *Smi-jeh*. (Lop. III 2002: 32); Da nije Nikola donio, bog zna kako bi bilo. *Naloga*. Puca se u narod. (Lop. II 2002: 136); Vukadin raste, on je zadovoljan. Kuca vršalica. *Znoj*. *Udari*. *Sunce*. *Snaga!* (Lop. III 2002: 45); Svi moramo umrijeti: neko u planini, neko u gradu, neko na moru. *Sudbina*. (Đur. 1964: 38); Tuga, rasipanje, ludi, bezdušni rad protiv sama sebe. *Glupost!* (Đil. 2000: 66)

b) Čitava ulica kuća. *Čudo naroda*. (Lop. I 2002: 142); Vri kao u zatvorenoj košnici. *Stotine povezanih seljačkih glava*. (Lop. I 2002: 230); Na bedemima Nikšića vazdan turski' barjaka, diže ih uvis prah, ali diže i naš. *Sreća nejednaka*. (Lop. I 2002: 285–286); Zagrijan je vazduh. *Goli znoj*. (Lop. III 2002: 46); Niže ogromnoga drumu deraše rijeka priklještena talasima za stijene i huk joj u slapovima šuštaše žestok, opor i jak. *Crna Morača*. (Lop. III 2002: 54); Pa ipak tu je svega, svega četiri dinara, a ovoliko puta, studeni... *Zimsko vrijeme!* (Lop. III 2002: 129); Vrhovi drveća u zatvorenom rumenilu strče nekako čudnovato. *Novi dan*. (Lop. III 2002: 189); Zavio se mesec u guste oblake. *Otvoreni prozori*. (Lop. III 2002: 185); Muk, veliki duboki muk, jedan i četvrt, dva. *Udar kamena. Duboko i retko disanje*. (Đur. 1936: 29); Nemoj da si takav! *Božja sudbina!* (Đur. 1936: 43).

U ovim rečenicama nominativna *riječ* (primjeri pod a)) ili *sintagma* (primjeri pod b)) preuzima na sebe predikativnost, a opšta njihova semantika jeste predmetno predstavljene pojave, radnje, stanja. Pažnja se usmjerava na pojave njima iskazane, ne na vršioca radnje, niti na samu radnju. Ovakve strukture u kojima supstantivne riječi i sintagme vrše funkciju predikata česte su u književnim tekstovima pri opisu dekora, ambijenta, prizora i sl. (Puriš 2010/2011: 25).

4. Reticencija

Posebnu stilističku funkciju u književnim tekstovima imaju nedovršeni iskazi. Oni skreću čitaočevu pažnju na način da čitalac sâm nasluti ili odgonetne nastavak, a stoje kao suprotnost kumuliranim jedinicama kojima se gomilanjem riječi i izraza vodi tekst zgusnutosti i, nerijetko, pretrpanosti iskaza pojedinostima. Obilježeni su na formalnom planu trima tačkama. Sa stilističkog aspekta, ovi primjeri predstavljaju sintaksičku figuru oduzimanja srodnu elipsi tzv. *reticenciju* (prekid rečenice, nedovršena rečenica):

Ali kad se vratim, vjeruj mi... (Lop. I 2002: 133); A mi idemo. E, te noći... (Lop. I 2002: 276); Ja ne, ma znam... (Lop. I 2002: 161); Pričaj, svinjo, ili... (Đil. 2000: 29); Ne bih ja onako zbog para proplakao, pa da bi... A on je i živio za pare i umrijeće za... (Đil. 2000: 48); Ja bih klao, ubijao, pio krv, samo kad bih znao da će... (Đil. 2000: 52); Meni treba nešto čemu moram verovati a ono možda... (Đil. 2000: NR, 52); sve bi se moglo popraviti: krv je mlada, i kad nabuja, onda... (Lal. 2014: 75); Pa takav... Taj... To je najljepši spomenik... (Đur. 1964: 6).

Kao što primjeri potvrđuju „i elipsa i reticencija imaju sličnu funkciju u tekstu: one tekst čine začudnim, skreću čitaočevu pažnju na samu formu iskaza, tj. teksta, te je njihova funkcija, kao i funkcija figura općenito, poetska, odnosno retorična.” (Katnić-Bakaršić 2001: 261).

U nekim slučajevima reticencija može biti reduplicirana upotrebom eliptičnih rečenica, koje, nanizane jedna za drugom, odražavaju dramatičnost i uspostavljaaju dinamičnost u pripovijedanju: *Porez!... Porez!... Mjeru!... Mjeru!...* (Lop. I 2002: 231); *Pjana! Marš! Pjana!...* (Lop. I 2002: 233); *Muč! Laž!...* *Gade lacmanski!...* (Lop. III 2002: 135); *Noć je noć!... planina!... vuci!...* *Najzad zašto!... recite zašto!... čemu to?! (Đur. 1964: 119); Drhtim! Studen!... Studen!...* (Lop. III 2002: 140); *Cigani! Psi! Vuci!...* (Đil. 2000: 44).

Često nizanje eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima biva praćeno i kumuliranjem jezičkih jedinica, odnosno dva ambivalentna postupka ekspresivne sintakse – jedan nastao operacijom oduzimanja, drugi operacijom dodavanja, skladno se dopunjuju i tako reduplicirani ostvaruju jaču ekspresivnost.

5. Parcelacija

U novijoj stilističkoj literaturi sve češće se izdvaja postupak parcelacije kao jedan od postupaka ekspresivne sintakse. Kao specifična jezička pojava sa posebnom funkcionalno-stilskom vrijednošću, parcelacija spada u domen lingvističkih unverzacija i veoma je frekventno sredstvo organizovanja iskaza u jeziku modernih pisaca (Subotić 1994: 598). Pod pojmom parcelacije obično se razumije realizacija jedne rečenice u više tekstovnih jedinica ili jednog iskaza u nizu intonaciono izdvojenih segmenata međusobno odvojenih tačkama (Aleksandrova 1984: 211). Tačnije, kada je u pitanju parcelacija izdvaja se „bazna komponenta, gramatičko-strukturalno samostalna, i parcelat, koji je strukturalno uvjetovan baznom komponentom.” (Katnić-Bakaršić 1999: 95). „Od matične rečenične strukture parcelati su obavezno izvojeni takozvanom ‘ekspresivnom pauzom’, nalaze se u interjunktornoj poziciji, koja je u pisanom tekstu predstavljena znacima interpunkcije. Signal parcelacije je, dakle, pauza, a njen najtipičniji ekvivalent, na planu pisanog jezika, jeste tačka.” (Subotić 1994: 598).

Iz analiziranog korpusa izdvajamo parcelisane pridjeve i priloge:

Ostala mu je žena i dijete. *Muško*. (Đil. 2000: 448); Čelom mu se srdito, kao guja, vinula bora. *Nemirna, duboka, zla*. (Đil. 2000: 238); Tajac... *Dug, čudno jeziv*. (Đil. 2000: 216); Rđavi sistemi imaju i rđave sluge. *Nečovječne*. (Đil. 2000: 232); Mladić se pomoli na vratima. *Vitak, snažan, crnomanjast*.

(Đil. 2000: 116); A reci jesam li za posa'? *Star! Kašljav. Uzet.* (Lop. I 2002: 152); Ona se strese od vrućine kapi, što joj padaše po rukama, zadrhta i plamen joj osvijetli lice. *Blijedo, blijedo, dugačko.* (Lop. III 2002: 252); Bistar je naš kamen!... *Junački!*... (Đur. 1936: 20); Zlo je i kod nas. *Strašno.* (Đil. 2000: 302); (...) a svitac miče svoje zelenkasto krilo i nenadno vam je prešao ispred očiju, gledate gubi se, gubi i iščezava u šumi mojoj. *Tamno.* (Lop. III 2002: 62–63); On je ćutao. *Mrko. Dugo.* (Đil. 2000: 238).

Iako u literaturi koja se bavi ovim pitanjem postoje tvrdnje da parcelisanju podliježu prvenstveno tzv. periferne sintaksičke funkcije, a da subjekatski i predikatski rečenični konstituenti nijesu podložni parcelaciji (Radovanović 1990: 149), sljedeći primjeri iz našeg korpusa ukazuju upravo na parcelaciju leksičkog jezgra izraženog imenicom u funkciji gramatičkog, odnosno logičkog subjekta u rečenici⁹: Ču se graja. *Komešanje. Plač.* (Lop. III 2002: 191); Nije bilo nikoga, osim njih. *Cigana.* (Lop. II 2002: 209); Odsustvo nekolektivnog, nescijalnog osećanja je bilo do juče najbitnije u meni ljudima kao što sam ja. *Intelektualcima.* (Đil. 2000: 196).

To navodi na zaključak da mogu biti parcelisani i neki tipični predstavnici centralnih sintaksičkih funkcija¹⁰, istina, rjeđe negoli što je to slučaj sa perifernim rečeničnim konstituentima na analiziranom korpusu.

Što se tiče pozicije parcelisanog segmenta, on je najčešće u postpoziciji, ali može biti i u antepoziciji ili interpoziciji. „Naknadni dodaci¹¹, koji su formulaciono ili potpuno samostalni, implicitno se naslanjaju na predikat prethodne rečenice i sa njim čine novu rečenicu sa posebnim odredbama, odnosno dopunama.” (Ostojić 1968: 31).

Osim navedenih primjera parcelacije sa tzv. prostim i proširenim parcelatom¹², sljedeći primjeri svjedoče o parcelisanju klauza – i to ne samo zavisnih, koje se u literaturi najčešće ističu, već i nezavisnih:

Po 2 dinara. *Kao kilogram mesa.* (Đil. 2000: 231); Dobar sam bio za tebe. *Kao hleb.* (Đil. 2000: 416); Sa čovekom koji nema ni porekla ni zavičaja. *Koji obilazi beli svet radi kore hleba i kapi vode.* (Đil. 2000: 235); Tu se nije mislilo ni o suncu ni o prašini. *Ni o ulici balježavoj i vreloj.* (Đil. 2000:

⁹ „Imenski izraz u poziciji subjekta... ređe podleže parcelisanju verovatno zato što je iskaziv predikatom, premda pojedini pisci stavljaju akcenat i na njega, rematizujući ga tako.” (Piper i dr. 2005: 566).

¹⁰ O parcelisanju centralnih rečeničnih konstituenata, isp. Subotić 1994: 599–600.

¹¹ Parcelati, prema novijoj terminologiji.

¹² Parcelat može biti: prost, proširen, zavisna rečenica, blok rečenica (Puriš 2003: 89).

229); Da, gore nema ni mržnje ni ljubavi. *Ni ljudi*. (Đil. 2000: 264); Rada nema, niti će biti. *Ni kirijanja*. (Đil. 2000: 414); Gospodin Bubu ima najdužu. *Pa Marić, pa Ilić*. (Đil. 2000: 174); Nego on sve dade na nju. *I potonji groš*. (Đil. 2000: 245); (...) nigdje ničega u kući. *Ni praške brašna ni kašike mrsa. Ni kapi vjere, nadanja, radosti*. (Đil. UR, 68).

U primjerima je zastupljeno parcelisanje zavisnih poredbenih i relativnih klauza, a kod nezavisnih bilježimo dominaciju kopulativnih rečenica kao parcelata, mada parcelisanju mogu biti podložni i ostali tipovi klauza. Ovaj postupak ekspresivne sintakse može postati prepoznatljivost jezičko-stilskog izraza pojedinih pisaca, nekada i njihova stilska dominanta¹³.

Parcelacija ima za funkciju „naglašavanje važnosti svakog elementa, isticanje sadržaja svakog pojedinog parcelata, čime se pojačava emocionalnost i retoričnost teksta.” (Katnić-Bakaršić 1999: 96). Zahvaljujući ovakvom intonacionom izdvajanju, osamostaljeni član preuzima na sebe i rečenični i emfatički akcenat i na taj način dobija veći i semantički i stilistički značaj (Kovačević 2005: 192). U našim primjerima objelodanjen je tip sintaksičko-stilskog postupka parcelacije koji kao signal parcelacije na planu pisanog jezika od interpunkcijskih znaka koristi tačku. Osim tačke kao signali parcelacije koriste se i drugi interpunkcijski znaci – zarez, tačka zarez, crtica, dvije tačke, zagrada i sl. Primjeri nedvosmisleno pokazuju kako se parcelacijom „drastično narušavaju tradicionalno shvaćeni principi konstituisanja rečenice” (Radovano-
vić 1990: 118).

Iako su elipsa i parcelacija međusobno bliske (zajednička osobina im je potpuno ili djelimično odsustvo predikata (Puriš 2003: 88)), u literaturi se ističu i bitne razlike među njima. Najprije činjenica da se parcelati lako učlanjuju u prethodnu rečenicu, za razliku od elipsi, kao i to da su parcelat i bazna komponenta iskazne realizacije jedne rečenične strukture, za razliku od eliptičnih rečenica koje su informaciono autonomne, te je svaka elipsa zasebna rečenica u odnosu na druge rečenice koje je okružuju (Katnić-Bakaršić 1999: 96).

6. Zaključak

Odstupanje od ustaljenosti rečenične konstrukcije intonacionim raščlanjivanjem i osamostaljivanjem rečeničnih članova u književnoumjetničkim tekstovima jeste pojava koja osim sintaksičke ima izrazitu stilističku vrijednost.

¹³ Naša analiza pokazuje dominaciju primjera parcelisanja zavisnih i nezavisnih rečenica, pa i parcelacije uopšte, u narativnoj prozi Milovana Đilasa.

Ovakvim postupcima prevodi se rečenična konstrukcija iz nultog stepena stilističnosti u stilski relevantne pojave, koje su primarne u književnim tekstovima. Analizom eliptičnih rečenica na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze ukazano je na svedenost njihove sintaksičke strukture, uslovljenost sintaksičkog i semantičkog aspekta pri njihovoj analizi i, što je u književnim tekstovima primarno – na njihovu stilsku obilježenost. Primjeri pokazuju da je semantički sadržaj tipičnih elipsi i parcelisanih jedinica moguće protumačiti isključivo oslanjajući se na kontekst u kojem su upotrijebljene. Njihov stilski učinak je, pored neočekivane pauze koja se stvara njihovim izdvajanjem, upravo u nedorečenosti, odnosno oneobičenosti njihovoj. Kao takve, potpuno elidirane, pune su emotivnog naboja i taj intenzitet je veći ukoliko su svedene na manji broj članova. Stilska obilježenost ovakvih rečenica proizilazi iz čitaočevog nužnog angažmana u pronalažanju elidirane komponente, te su upravo primjeri sa najmanjim stepenom predvidljivosti semantičkog sadržaja stilski najviše markirani.

Izvori:

- DILAS, MILOVAN. 2000. *Rane pripovetke 1930. – 1940.* Nova. Beograd.
- ĐUROVIĆ, DUŠAN. 1936. *Među brđanima.* Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon a. d. Beograd.
- ĐUROVIĆ, DUŠAN. 1964. *Ljudi s kamena.* Svjetlost. Sarajevo.
- LALIĆ, MIHAILO. 2014. *Međuratno književno stvaralaštvo, proza, poezija i kritika (1935. – 1941.).* Zavičajno udruženje Komovi – Udruženje pisaca Kragujevca. Kragujevac.
- LOPIČIĆ, M. NIKOLA. 2002. *Seljaci. Sabrana dela.* Knjiga I. Stručna knjiga. Beograd.
- LOPIČIĆ, M. NIKOLA. 2002. *Na kamenu. Sabrana dela.* Knjiga II. Stručna knjiga. Beograd.
- LOPIČIĆ, M. NIKOLA. 2002. *Domaće ognjište. Sabrana dela.* Knjiga III. Stručna knjiga. Beograd.
- LOPIČIĆ, M. NIKOLA. 2002. *Pripovijetke i drugi spisi. Sabrana dela.* Knjiga VI. Stručna knjiga. Beograd.

Literatura:

- ALEKSANDROVA, OLGA VIKTOROVNA. 1984. *Problemy ekspressivnogo sitaksisa.* Vysshaja škola. Moskva.
- BARIĆ, EUGENIJA i dr. 1997. *Hrvatska gramatika.* Školska knjiga. Zagreb.

- BOURDIEU, PIERRE. 1999. Language and Symbolic Power. *The Discourse Reader*. Ur. Jaworski, A., Coupland, N. Routledge. London and New York.
- GLUŠICA, RAJKA. 2003. Osamostaljivanje rečeničnih članova u pripovijetkama Sima Matavulja. *Glasnik Odjeljenja umjetnosti* 21. 93–105.
- KATNIĆ-BAKARŠIĆ, MARINA. 1999. *Lingvistička stilistika*. Open Society Institute. Budapest.
- KATNIĆ-BAKARŠIĆ, MARINA. 2001. *Stilistika*. Naučna i univerzitetska knjiga. Sarajevo.
- KOVAČEVIĆ, MILOŠ. 1995. *Stilistika i gramatika stilskih figura*. Nikšić.
- KOVAČEVIĆ, MILOŠ. 1998. *Stilske figure i književni tekst*. Beograd: Trebnik.
- LOTMAN, M. JURIJ. 1976. *Struktura umetničkog teksta*. Nolit. Beograd.
- MELVINGER, JASNA. 1973. Rečenica sa redukcijom predikata i rečenica sa ekspresivnom pauzom u delima savremenih proznih pisaca. *Suvremena lingvistika* 7–8. 61–66.
- OSTOJIĆ, BRANISLAV. 1968. Rečenice bez razvijenih glavnih dijelova u jeziku A. G. Matoša, Slavka Kolara, Dobriše Cesarića i Dragutina Tadijanovića. *Književnost i jezik* XV1/1. 24–38.
- PIPER, PREDRAG i dr. 2005. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Prosta rečenica*. Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska. Novi Sad.
- POPOVIĆ, LJUBOMIR. 1967. Rečenice sa eliptičnim predikatom. *Naš jezik* XVI/5. Beograd.
- PURIŠ, BERNISA. 2003. Sintaksičko-stilističke osobine parcelacije (na primjerima iz djela *Taj čovjek* A. Isakovića i *Istočni diwan* Dž. Karahasana). *Književni jezik* 21/2. 87–92.
- PURIŠ, BERNISA. 2010./2011. Ekspresivna sintaksa u književnoumetničkom tekstu (na primjeru Grozdanina kikota Hamza Hume). *Post Scriptum* 1. 24–29.
- RADOVANOVIĆ, MILORAD. 1990. O „parcelaciji rečenice” kao jezičkom postupku. *Spisi iz sintakse i semantike*. Novi Sad, 117–163.
- RADULOVIĆ, ZORICA. 1994. *Jezik i stil Čeda Vukovića*. Unireks. Nikšić.
- SILIĆ, JOSIP; PRANJKOVIĆ, IVO. 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga. Zagreb.
- STEVANOVIĆ, MIHAILO. 1969. *Savremeni srpskohrvatski jezik II*. Naučna knjiga. Beograd.
- SUBOTIĆ, LJILJANA. 1994. Parcelacija rečenice u jeziku srpskih pisaca 19. vijeka. *Zborni k Matice srpske za filologiju i lingvistiku* XXXVII. 597–603.
- TURKOVIĆ, HRVOJE. *Elipsa kao stilistička figura (na primjeru Murnauovog Posljednjeg čovjeka)* dostupno na: <http://elektronickeknjige.com/knjiga/turkovic-hrvoje/razumijevanje-filma/>.

Syntactic-Stylistic Features of Elliptical Sentences in Literary Texts (On the example of language from Montenegrin interwar narrative prose)

Abstract

This paper presents the syntactic structure and and stylistic characteristics of the elliptical sentences in the literature essays based on examples from Montenegrin prose between the two world wars. Analysis covered all the phenomena in the domain of expressive syntax based on deviation of usual sentence construction order caused by its simplification, i.e. intonation division and independence of the sentence parts: ellipse as a syntactic figure of deduction, nominative sentences considered sub-type of ellipse, as well as incomplete statements presented through reticention.

This paper also highlights the relatively new phenomenon of expressive syntax – parceling, meaning realization of one sentence in more textual units, as one of the linguistic universality and very frequent mean of organizing statements in the language of modern writers.

Deviation from principles of traditional sentence order by simplifying, keeping only the basic elements and making the parts of the sentence independent is targeted deviation, on purpose, through writer's intention to stylize its expression. Therefore, incomplete sentences analyzed in this paper could be considered important stylistic-expressive mean in the literary/artistic texts where aesthetic language function has been put in the forefront.

Ključne riječi: eliptične rečenice, elipsa, stil, ekspresivna sintaksa, nominativne rečenice, reticencija, parcelacija, sintaksostilemi

Keywords: elliptical sentences, ellipse, style, expressive syntax, nominative sentences, reticention, parceling, syntax-stylistic

SLAVISTIČNA REVIJA

ISSN 0350-6894 (tisk – print), ISSN 1855-7570 (splet – online).

Zadnja številka

Spletni arhiv

Navodila avtorjem

Naročite revijo

Kelofon

Kolofon / Impressum

Slavistična revija

ČASOPIS ZA JEZIKOSLOVJE IN LITERARNE VEDE

JOURNAL FOR LINGUISTICS AND LITERARY STUDIES

UDK 811.16+821.16.09(05)

Slavistična revija (<http://www.srl.si>) je ponujena pod licenco

Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.

Slavistična revija objavlja po načelih odprtega dostopa, kar pomeni, da so vsi članki takoj po objavi dostopni na spletu vsem uporabnikom. Prosta raba in distribucija v različnih medijih sta dovoljeni pod pogojem, da sta avtor in revija ustrezno navedena. Revija avtorjem ne zaračunava ne uredniških stroškov ne stroškov objave in hranjenja na spletu.

Slavistična revija is fully open access journal. All articles are available on the internet to all readers immediately upon publication. Free use and distribution in any medium is permitted, provided the author and the journal are properly credited. No fee is charged to the author or his institution for the editorial expenses and for the publication.

Izdajatelj – Issued by: Slavistično društvo Slovenije

Uredniški odbor – Editorial Board:

- **Odgovorni urednik – Executive Editor:** Miran Hladnik (Univerza v Ljubljani)
[miran.hladnik@guest.arnes.si]
- **Glavni urednik za literarne vede – Editor in Chief for Literary Studies:** Vladimir Osolnik (Univerza v Ljubljani)
[vladimir.osolnik@ff.uni-lj.si]
- **Glavna urednica za jezikoslovje – Editor in Chief for Linguistics:** Ada Vidović Muha (Univerza v Ljubljani)
[ada.vidovic-muha@guest.arnes.si]
- **Tehnična urednica – Technical Editor:** Urška Perenič (Univerza v Ljubljani)
- **Spletni urednik – Web Editor:** Blaž Podlesnik (Univerza v Ljubljani)
- **Člani – Members:** Aleksandra Derganc, Miha Javornik, Irena Orel, Torno Virk, Andreja Žele (Univerza v Ljubljani), Nina Mečkovska (Univerza v Minsku), Timothy Pogačar (Državna univerza Bowling Green), Ivo Pospíšil (Masarykova univerza, Brno)

Časopisni svet – Advisory Council: Marko Jesenšek (Univerza v Mariboru), Janko Kos, Franc Zadravec (SAZU, Ljubljana)

Naslov uredništva – Address: Slavistična revija, Aškerčeva 2/II, 1000 Ljubljana, Slovenija.

Račun pri Slavističnem društvu Slovenije: 02083-018125980 (za SR). Naročnina velja do odpovedi. Odpovedi le ob koncu leta. Cena letnika za posameznike 22 €, za člane Slavističnega društva Slovenije 15,50 €, za študente 8.50 €, za institucije in knjigarne 33 €, za tujino 35 €.

Annual subscription price: individuals 22 €; members of Slavistično društvo Slovenije 15,50 €; students 8,50 €; institutions and bookstores 33 €; outside of Slovenia 35 €.

Natisnil – Printed by: Birografika Borj, Ljubljana.

Naklada – Circulation: 550 izvodov – 550 copies

Vključenost Slavistične revije v podatkovne baze – Slavistična revija is indexed/abstracted in: Digitalna knjižnica Slovenije (dLib), DOAJ, Scopus (Elsevier), EBSCO, Cabell's Directories of Publishing Opportunities, Bibliographie Linguistique (BL), European Reference Index for the Humanities (ERIH PLUS), Modern Language Association of America (MLA) Directory of Periodicals (New York), Cambridge Scientific Abstracts (CSA), Linguistic Abstracts (Uni Arizona), ProQuest Online Information Service.

Izhaja s pomočjo subvencije ARRS. / Supported by Slovene Research Agency.

Rasprave su lincencirane pod licencom *Creative Commons* dostupnoj na: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>.

Zastupljenost u bazama podataka

Časopis se navodi u međunarodnim bazama Linguistics Abstracts Online, MLA International Bibliography, Linguistic Bibliography Online, LLBA Linguistics and Language Behaviour Abstracts, Bibliography and Linguistic Literature, FRANCIS: Institut de l'information scientifique et technique, ERIH, DOAJ, Scopus.

Rasprave nude sve svoje cjelovite radove na mreži, bez odgode, a to se ne naplaćuje ni korisnicima ni njihovim institucijama.

Svi objavljeni brojevi *Rasprava* dostupni su na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske – Hrčku (<http://hrcak.srce.hr/rasprave-ihjj>).

Učestalost izlaženja

Rasprave izlaze redovito od 1968. godine, a od 2010. godine dvaput godišnje.

Naklada

Rasprave se priređuju u Službi za izdavačku djelatnost i računalnu podršku Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a tiskaju se uz financijsku potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u nakladi od 150 primjeraka po svesku.

ISSN: 1331-6745

e-ISSN: 1849-0379

UDK: 80; 811.163.42

Publisher: Institute of Croatian Language and Linguistics

Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb, Croatia

Univerzitet Crne Gore

Filološki fakultet – Nikšić

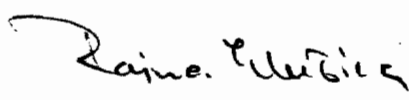
Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti

POTVRDA

Uređivački odbor Zbornika *Njegoševi dani* 6, u kojem su radovi sa Međunarodnog naučnog skupa održanog u Nikšiću i Herceg Novom 26–29. avgusta 2015. godine, prihvatio je za objavljivanje rad Danijele Radojević *Sintaksičke figure dodavanja s posebnim osvrtom na kumulaciju u jeziku međuratne pripovjedačke proze Mihaila Lalića*. Rad je prošao proceduru dvostrukog anonimnog recenziranja i od recezenata preporučen za objavljivanje u Zborniku *Njegoševi dani* 6 koji je u proceduri za štampu.

U Nikšiću, 9. mart 2017.

U ime Uređivačkog odbora:

prof. dr Rajka Glušica

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 14.03.2017.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	248		

DANIJELA RADOJEVIĆ

BIOGRAFIJA

Rođena je 07. 03. 1983. godine u Beogradu. Osnovnu školu i gimnaziju „Vuksan Đukić“ završila je u Mojkovcu, kao najbolji učenik u generaciji. Dobitnik je diplome „Luča I“ za osnovno i srednje obrazovanje i Nagrade Omladinskog savjeta Crne Gore za postignuti uspjeh u srednjoj školi.

U oktobru 2006. godine diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Nikšiću – Odsjek za srpski jezik i književnost, sa prosječnom ocjenom 9.18. Odbranom magistarskog rada na temu: *Govor sela Lepenac (Mojkovac) i Ravna Rijeka (Bijelo Polje)*, juna 2009. godine, stekla je akademski stepen magistra lingvističkih nauka na istom fakultetu, sa prosječnom ocjenom 9.69.

Od juna 2007. godine u stalnom je radnom odnosu u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti. Raspoređena je na poslovima saradnika sa istraživačkim zvanjem u Institutu za jezik i književnost „Petar II Petrović Njegoš“, gdje obavlja leksikografske poslove u okviru naučnoistraživačkih projekata CANU – proučavanje crnogorskih narodnih govora i izrada dijalekatskih rječnika.

Studijske 2010/2011. godine i 2011/2012. godine bila je angažovana honorarno kao saradnik u nastavi na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, na Studijskom programu za obrazovanje učitelja.

Autor je *Rječnika govora okoline Mojkovca*, u izdanju CANU, kao i 24 naučna rada iz oblasti lingvistike i lingvostilistike u domaćim i međunarodnim časopisima. Bila je učesnik više značajnih naučnih skupova i konferencija.

Član je Društva za primijenjenu lingvistiku Crne Gore.

DANIJELA (RISTIĆ) RADOJEVIĆ
BIBLIOGRAFIJA

Ristić Danijela, *Rječnik govora okoline Mojkovca*, Rječnici knj. 5, Institut za jezik i književnost „Petar II Petrović Njegoš“, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2010, 1–323, ISBN 978-86-7215-256-2; COBISS.CG-ID 16976656.

Ristić, Danijela: *Glagolske složenice sa prefiksom pri- u jeziku Čeda Vukovića*, u: Sedmi lingvistički naučni skup „Boškovićevi dani“, Odjeljenje umjetnosti, knj. 31, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2008, 405–414, ISBN 978-86-7215-214-2; COBISS.CG-ID 18186768.

Ristić, Danijela: *O vokalskom sistemu u durmitorskim govorima*, Šesti naučni skup „Na izvoru Vukova jezika“, Žabljak, 2010, 125–136, ISBN 978-9940-9108-2-2; COBISS.CG-ID 17766416.

Ristić, Danijela: *O govorima istočne Crne Gore u dosadašnjoj naučnoj literaturi*, Glasnik Odjeljenja umjetnosti 28, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2010, 105–121, ISSN 0350-5480; COBISS.CG-ID 16365072.

Ristić, Danijela: *Neke specifičnosti pridjevskih riječi u govorima sjeverne Crne Gore*, u: „Mi o jeziku, jezik o nama“, Zbornik radova sa II konferencije Društva za primijenjenu lingvistiku, Podgorica, 2012, 135–145, UDK 811.163.4'367.623(497.16); ISBN 978-9940-9423-0-4; COBISS.CG-ID 20024848.

Ristić, Danijela: *O glasu h i njegovim supstituentima u govoru Lepenca (Mojkovac) i Ravne Rijeke (Bijelo Polje)*, Glasnik Odjeljenja umjetnosti, knj. 30, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2012, 77–88, ISSN 0350-5480; COBISS.CG-ID 512835814.

Ristić, Danijela: *O upotrebi crnogorske leksike u medijima*, u: „Crnogorski jezik u javnoj upotrebi“, Zbornik saopštenja, Podgorica, 2011, 27–31 (koautorstvo), ISBN 978-9940-579-10-4; COBISS.CG-ID 19046928.

Ristić, Danijela: *Neke fonetsko-morfološke karakteristike u jeziku Nikole Lopičića*, Osmi lingvistički naučni skup „Boškovićeve dani“, Odjeljenje umjetnosti, knj. 36, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2012, 177–191, ISBN 978-86-7215-287-6; COBISS.CG-ID 19737616.

Radojević, Danijela: *O upotrebi i stilogenosti nekih stilističkih tekstualnih konektora u povijestima 'Vuk i zvono' Miodraga Bulatovića*, Naučni skup „Književno stvaralaštvo Miodraga Bulatovića“, Naučni skupovi, knj. 121, Odjeljenje umjetnosti, knj. 39, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2013, 165–180, COBISS.CG-ID 513369062.

Radojević, Danijela: *Jezičko-stilske karakteristike nekih suglasnika i suglasničkih grupa u jeziku Nikole Lopičića*, u: „Primijenjena lingvistika u fokusu“, Zbornik radova sa III konferencije Društva za primijenjenu lingvistiku Crne Gore, Podgorica, 2014, 15–27, UDK 811.163.4'342.4:821.163.4.09 Lopičić N.

Radojević, Danijela: *Leksička slojevitost u jeziku Nikole Lopičića (lingvistički i stilistički pristup)*, „Riječ“, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Nova serija, br. 7, Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore – Institut za jezik i književnost, Nikšić, 2012, 101–115.

Radojević, Danijela: *Red riječi kao gramatičko-stilistička kategorija u jeziku Nikole Lopičića*, „Pismo“, Časopis za jezik i književnost, br. XI/1, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2013, 47–58, UDK 811.163.4'42(497.16); ISSN 1512-9357 Lopičić N.

Radojević, Danijela: *Repeticija kao stilistička kategorija i njena stilogenost u jeziku Nikole Lopičića*, „Zadarska smotra“, Časopis za kulturu, znanost i umjetnost, Matica hrvatska, ogranak Zadar, godište LXIII, br. 1–2, Zadar, 2014, 136–145, ISSN 1330-4577.

Radojević, Danijela: *Priručnik za obradu odrednica u 'Rječniku crnogorskog narodnog i književnog jezika'*, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2014, 1–23 (koautorstvo), ISBN 978-86-7215-349-1, COBISS.CG-ID 25957136.

Radojević, Danijela: *O morfosintaksičkim odlikama perfekta i njegovoj stilističkoj vrijednosti u jeziku Petra II Petrovića Njegoša*, „Riječ“, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Nova serija, br. 10, Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore – Institut za jezik i književnost, Nikšić, 2013, 83–99, UDK 811.163.4'366.582.5:821.163.4 Петровић Његош П. II

Radojević, Danijela: *Strukturno-semantičke odlike frazeoloških jedinica i njihova stilogenost u jeziku Nikole Lopičića*, u: „Word across cultures“, V internacionalna konferencija Društva za primijenjenu lingvistiku Crne Gore „Riječ na granici kultura“ (održana 12. i 13. juna 2014. godine), Institute of Foreign Languages, Podgorica, 2015, 19–25, UDK 811.163.4'37:821.163.4.09 Lopičić N.

Radojević, Danijela: *Neka značenja i funkcije posesivnog genitiva u pripovijetkama Janka Đonovića*, u: „Vrijeme i tradicija“ – o književnom stvaralaštvu Janka Đonovića, Odjeljenje umjetnosti, knj. 41, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2015, 125–135, ISBN 978-86-7215-353-8, COBISS.CG-ID 26541328.

Radojević, Danijela: *Neka značenja i funkcije perfekta i pluskvamperfekta i njihovih sintaksičkih sinonima u jeziku Mihaila Lalića*, Međunarodni naučni skup „Mihailo Lalić, sto godina od rođenja (1914–2014)“, Odjeljenje humanističkih nauka, knj. 2, Podgorica, 2015, 189–205, ISBN 978-86-7215-363-7, COBISS.CG-ID 27495440.

Radojević, Danijela: *Neke morfološke karakteristike zamjenica u jeziku međuratne pripovjedačke proze Nikole Lopičića*, Glasnik Odjeljenja humanističkih nauka, knj. 2, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2015, 89–102, ISSN 2337-0122, UDK 811.163.4'376.626:821.163.4.09 Lopičić N.

Radojević, Danijela: *O značenjima i funkcijama bespredloškog instrumentala u jeziku međuratne crnogorske pripovjedačke proze*, Glasnik Odjeljenja humanističkih nauka, knj. 3, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 225–240, UDK 811.163.4'36:821.163-32.09(497.16).

Radojević, Danijela: *Sintaksičke figure dodavanja s posebnim osvrtom na kumulaciju u jeziku međuratne pripovjedačke proze Mihaila Lalića*, Međunarodni naučni skup „Njegoševi dani“ 6 (održan 26–29. avgusta 2015. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću) (u štampi).

Radojević, Danijela: *O sintaksičkim figurama dodavanja i njihovoj stilskoj markiranosti u jeziku Danila Kiša*, Međunarodni naučni skup „Danilo Kiš – osamdeset godina od rođenja (1935–2015)“ (održan 15–16. oktobra 2015. godine u Podgorici), Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Odjeljenje humanističkih nauka, knj. 7, Podgorica, 2016, 231–244, ISBN 978-86-7215-386-6, COBISS.CG-ID 31697168.

Radojević, Danijela. *O redu riječi kao sintaksičko-stilističkoj kategoriji u jeziku Petra II Petrovića Njegoša*, u: Deveti lingvistički skup „Boškovićeви dani“ – Vuk Stefanović Karadžić i Petar Drugi Petrović Njegoš, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Odjeljenje humanističkih nauka, knj. 9, Podgorica, 2016, 171–182, ISBN 978-86-7215-390-3, COBISS.CG-ID 31911952.

Radojević, Danijela: *O upotrebi prezenta u crnogorskoj međuratnoj pripovjedačkoj prozi*, Slavistična revija, letnik 64/2016, št. 4, oktobar – decembar, Ljubljana, 427–441, UDK 821.163.4(497.16).09” 1918/1941” , COBISS ID 63351906.

Radojević, Danijela: *Sintaksičko-stilske karakteristike eliptičnih rečenica u književnoumjetničkim tekstovima (na primjerima iz jezika međuratne crnogorske pripovjedačke proze)*, RASPRAVE, Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 42/2, Zagreb (u štampi).

Dr ZORICA RADULOVIĆ, redovni profesor

Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti
Studijski program za srpski jezik i južnoslovenske književnosti
Filološki fakultet, Nikšić
Univerzitet Crne Gore

BIOGRAFIJA

Zorica Radulović rođena je 15. septembra 1960. godine u Novom Selu kod Danilovgrada. Osnovnu školu završila je u Spužu a gimnaziju u Danilovgradu. Dobitnik je diplome „Luča“. Studije srpskohrvatskog jezika i književnosti završila je u redovnom roku sa srednjom ocjenom 8,54 u toku studija i ocjenom 10 (deset) na diplomskom ispitu (*Jezik Marka Miljanova*). Prvi je diplomirani profesor na ovom odsjeku. Uspjeh u toku studija omogućio joj je da odmah upiše postdiplomske studije na Filološkom fakultetu u Beogradu, smjer – Nauka o jeziku. Ispite predviđene programom postdiplomskih studija ispolagala je na vrijeme i sa najvećim ocjenama. Magistarski rad na temu – *Razvoj gramatičke misli u Srbiji i Crnoj Gori do 1850. godine* – odbranila je 20. juna 1986. godine. Odmah po odbrani magistarskog rada uzela je temu za doktorsku disertaciju – *Jezik i stil Čeda Vukovića* – koju je odbranila na Filološkom fakultetu u Beogradu 10. maja 1991. godine.

Podaci o radnim mjestima i izborima u zvanje

Poslije završetka studija 1983. godine Zorica Radulović počela je da radi na Filozofskom fakultetu u Nikšiću kao asistent-pripravnik za srpskohrvatski jezik i književnost, a 1985. godine izabrana je za asistenta na istom odsjeku. Vodila je vježbe iz Savremenog srpskohrvatskog jezika na odsjecima za strane jezike (Odsjek za engleski jezik i Odsjek za ruski jezik).

U prvom izbornom periodu 1983–1985. godine (asistent-pripravnik) vodila je vježbe iz Sintakse proste i složene rečenice i iz Sintakse padeža i glagola. U drugom izbornom periodu, 1985–1991. godine (asistent), vodila je proseminarske vježbe iz Sintakse I i II. Godine 1991. izabrana je za docenta na istom fakultetu za Savremeni srpski jezik (Fonetika i fonologija), a 1997. godine reizabrana je u isto zvanje i za istu disciplinu. U zvanje vanrednog profesora izabrana je 29. marta 2002. godine. Pored Fonetike i fonologije u toku 2004. godine, predavala je na istom odsjeku i Stilistiku, a od 2005. Morfologiju i Tvorbu riječi. Od 2006. godine predaje i Lingvističku stilistiku i dio Sintakse padeža i glagola (seminarski radovi).

U zvanje redovnog profesora izabrana je 5. jula 2007. godine i od tada predaje Standardizaciju i pravopis, Fonetiku i fonologiju, Morfologiju, Tvorbu riječi i Lingvističku stilistiku I i II na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti i Stilistiku na Studijskom programu za engleski jezik i književnost (specijalističke studije).

U toku 2006. godine vršila je funkciju rukovodioca Studijskog programa za srpski jezik i južnoslovenske književnosti. Bila je mentor za dvadeset pet diplomskih radova, a pod njenim mentorstvom je u izradi i više magistarskih radova i doktorskih disertacija. Član je Odbora za jezik CANU. Prvi je urednik časopisa za jezik i književnost „Riječ“.

Autor je šest knjiga i 142 priloga iz jezičke i stilske problematike. Objavila je i oko četrdesetak osvrtâ na književnu produkciju.

Dr ZORICA RADULOVIĆ, redovni profesor

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE

I Knjige:

Radulović, Zorica: *Razvoj gramatičke misli u Srbiji i Crnoj Gori do 1850. godine*, NIO „Univerzitetska riječ“, Nikšić, 1990, 108 str.

Radulović, Zorica: *Jezik i stil Čeda Vukovića*, ITP „Unireks“, D.D. Nikšić, 1994, 238 str.

Radulović, Zorica: *Alhemija riječi*, „Unireks“, Podgorica, 2002, 248 str.

Radulović, Zorica: *Iz jezičke problematike*, „Kolo“, Kulturno-prosvjetna zajednica, Podgorica, 2004, 190 str.

Radulović, Zorica: *Ogledi, prikazi, stavovi*, Unireks – Janiks, Podgorica, 2011, 297 str.

II Naučni radovi (izbor):

Radulović, Zorica: *Fonetski dijalektizmi u jeziku Č. Vukovića* u: Književno djelo Č. Vukovića (zbornik radova), CANU, Podgorica, 1992;

Radulović, Zorica: *Dileme i mogućnosti određenja pripadnosti pojedinih riječi izdvojenim vrstama*, Srpski jezik, II/1–2, Beograd, 1997;

Radulović, Zorica: *Permutacija kao stilski postupak u djelu Čeda Vukovića*, u: Književno djelo Čeda Vukovića (zbornik radova), Spomen dom Reževići, Reževići, 1998;

Radulović, Zorica: *Leksičko-semantička komponenta tvorbenih modela u djelu Matije Bečkovića*, u: Četvrti lingvistički skup „Boškovićeve dani” (zbornik radova), CANU, Podgorica, 1999;

Radulović, Zorica: *O leksici Matije Bečkovića*, Stvaranje, jun – avgust, 1999;

Radulović, Zorica: *O nekim jezičko-stilskim postupcima u djelu Sima Matavulja*, u: Dani Marka Miljanova (zbornik radova V), Kulturno-prosvjetna zajednica, Podgorica, 2000;

Radulović, Zorica: *Semantičko-stilistička raznovrsnost (na primjeru poezije Miluna Osmajića)*, Stvaranje, jun – septembar, 2000;

Radulović, Zorica: *Stilske karakteristike u djelu Stefana Mitrova Ljubiše*, u: Liber amicorum (zbornik radova u čast akademiku Radomiru V. Ivanoviću), Zmaj, Filozofski fakultet, Novi Sad, 2001;

Radulović, Zorica: *Figurativnost izraza u djelima Stefana Mitrova Ljubiše i Marka Miljanova Popovića*, u: Naučni skup Paštrovići (zbornik radova), Rujno – Užice, 2001;

Radulović, Zorica: *Karakteristike frazeoloških jedinica u djelu Č. Vukovića*, u: Savremena crnogorska književnost (zbornik radova), Nikšić, 2006, 339–347;

Radulović, Zorica: *Stilističke karakteristike jezika Petra II Petrovića Njegoša*, Glasnik, CANU, Podgorica, februar, 2011;

Radulović, Zorica: *Karakteristična stilska sredstva u djelu Dušana Đurovića*, u: Književno djelo Dušana Đurovića (zbornik radova), Odjeljenje umjetnosti, knj. 20, CANU, Podgorica, 2001, 55–65.

Radulović, Zorica: *Figurativnost izraza u 'Lelejskoj gori' Mihaila Lalića*, u: Literatura slobodarskih vizija (NOB u južnoslovenskim književnostima), Odjeljenje umjetnosti, knj. 37, CANU, Podgorica, 2011, 117–129.

Radulović, Zorica: *Postupci oblikovanja teksta u 'Zlom proljeću' Mihaila Lalića*, Glasnik Odjeljenja umjetnosti, br. 25, CANU, Podgorica, 2007, 69–78.

Radulović, Zorica: *Karakteristike frazeoloških jedinica u djelu Čeda Vukovića*, u: Savremena crnogorska književnost (zbornik radova), Nikšić, 2006, 339–347.

Radulović, Zorica: *Oslobađajuća moć riječi (stilemi u poeziji Rista Ratkovića)*, u: Književno djelo Rista Ratkovića (zbornik radova), Odjeljenje umjetnosti, knj. 24, CANU, Podgorica, 2005;

Radulović, Zorica: *Stilemi i metafore kao osobene kreacijske odrednice*, u: „Staza i vrijeme“ (o književnom djelu Žarka Đurovića), Interpres, Beograd, 2003;

Radulović, Zorica: *Stilogenost kumulacije u djelu Čeda Vukovića*, Glasnik Odjeljenja umjetnosti, knj. 20, CANU, Podgorica, 2002, 87–95.

Radulović, Zorica: *O jeziku romana Semolj gora Mira Vuksanovića* (4), Nikšićke novine, 25. april 2002;

Radulović, Zorica: *Foničke osobenosti stiha u djelu Jevrema Brkovića*, Doclea 4, DANU, Podgorica, 2003, 87–99;

Radulović, Zorica: *Upotreba imeničke zamjenice šta i što u srpskom jeziku*, u: Исследования по славянским языкам, Корейская ассоциация славистов, 8, Seul, 2003, 267–278.

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Цетински пут б.б.
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
ЦРНА ГОРА
ТЕЛЕФОНИ: (081) 241-777
241-888
Факс: (081) 242-301

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Cetinjski put b.b.
P.O. BOX 99
81 000 PODGORICA
MONTENEGRO
Phone: (+382) 81 241-777
241-888
Fax: (+382) 81 242-301

Број: 01-1798
Датум, 05.07.2007 г.

Ref: _____
Date, _____

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03.) i člana 18 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 05.07.2007. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr ZORICA RADULOVIĆ bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Savremeni srpski jezik i Stilistika na Studijskom programu Srpski jezik i južnoslovenske književnosti na **Filozofskom fakultetu**.

REKTOR,

Prof.dr Ljubiša Stanković

Prof. dr. sc. LADA BADURINA

ŽIVOTOPIS

Prof. dr. sc. Lada Badurina završila je u Rijeci studij hrvatskoga jezika i književnosti; magistrirala je na Sveučilištu u Zagrebu s temom »Metodologija rada na pravopisima hrvatskoga književnog jezika« (1990). Na Sveučilištu u Zagrebu odbranila je disertaciju »Rečenica i interpunkcija« (1997) te stekla zvanje doktora humanističkih znanosti, znanstveno polje jezikoslovlje.

Od akademske godine 1987/88. zaposlena je na Filozofskom (tada Pedagoškom) fakultetu Sveučilišta u Rijeci, prvo u zvanju znanstvenog novaka, asistenta i višeg asistenta, potom docenta, izvanrednog profesora te od 2009. godine redovitog profesora. Godine 2014. potvrđeno joj je zvanje redovitog profesora (trajno zvanje).

Predaje na poslijediplomskim studijima sveučilištā u Rijeci, Zagrebu i Zadru te sudjeluje u izvedbi poslijediplomskih programa Sveučilišta u Ljubljani. Bila je vanjski suradnik Sveučilišta u Trstu, gostujući profesor na Sveučilištu u Ljubljani i na katedrama za kroatistiku poljskih sveučilišta (Varšava, Krakow, Poznan, Katowice). Sudjeluje na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu (Velika Britanija, Poljska, Mađarska, Austrija, Australija itd.). Objavila je četiri knjige, više priloga u knjigama te veći broj znanstvenih i stručnih radova, uglavnom iz područja hrvatskoga standardnog jezika (pravopisne norme), nadrečenične sintakse (suprasintakse) i teorije/lingvistike teksta te (diskursne) stilistike.

IZABRANI POPIS RADOVA

KNJIGE:

- *Između redaka: Studije o tekstu i diskursu*, Hrvatska sveučilišna naklada – Izdavački centar Rijeka, Zagreb – Rijeka, 2008, 206 str.; ISBN 978-953-169-180-2.
- *Hrvatski pravopis* [u suautorstvu s Ivanom Markovićem i Krešimirom Mićanovićem], Matica hrvatska, Zagreb, ¹2007. i ²2008, 662 str.; ISBN 978-953-150-815-5.
- *Raslojavanje jezične stvarnosti* [u suautorstvu s Marinom Kovačević], Izdavački centar Rijeka (Biblioteka Dometi), Rijeka, 2001, 230 str.; ISBN 953-6066-94-7.
- *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja (Metodologija rada na pravopisu)*, Izdavački centar Rijeka (Biblioteka Dometi), Rijeka, 1996, 180 str.; ISBN 953-6066-32-7.

IZABRANI RADOVI:

- *Stilistička funkcija interpunkcije*, Styl a tekst (Materiały międzynarodowej konferencji naukowej), Opole, 26–28. IX. 1995; Opole (Poljska), 1996, str. 229–239; ISBN 83-86881-10-0.
- *Književno djelo kao prijenosnik koda kulture* [u suautorstvu s Marinom Kovačević i Adrianom Car-Mihec], Riječki filološki dani, Zbornik radova 1 (radovi s Međunarodnoga znanstvenog skupa RFD održanoga u Rijeci 1–3. prosinca 1994), Rijeka, 1996, str. 281–296; ISBN 953-6104-02-4.
- *O interpunkcijskim načelima – s osobitim obzirom na hrvatsku interpunkciju*, FLUMINENSIA, 1–2/1996, str. 257–264; ISSN 0353-4642.
- *Značenje i smisao kao leksikološke i leksikografske kategorije*, Riječki filološki dani, Zbornik radova 2 (radovi s Međunarodnoga znanstvenog skupa RFD održanoga u Rijeci 5–7. prosinca 1996), Rijeka, 1998, str. 155–165; ISBN 953-6104-02-4.

- *Neke odlike leksika u suvremenoj hrvatskoj publicistici*, Filologija 30–31, Zagreb, 1998, str. 417–426; ISSN 0449-363X.
- *Funkcionalna sintaksa razgovornoga stila* [u suautorstvu s Marinom Kovačević], Jezična norma i varijeteti (Zbornik radova sa savjetovanja, Opatija 1998), Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb – Rijeka, 1998 (2000), str. 19–28; ISBN 953-6839-25-3.
- *Rječnička i uporabna vrijednost nekih hrvatskih leksema*, Współczesna leksyka, Część I, ur. Kazimierz Michalewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź (Poljska), 2001, 5–14, priopćenje na znanstvenome skupu; ISBN 83-7171-438-6.
- *Neke značajke javne jezične komunikacije u Hrvatskoj devedesetih godina 20. stoljeća*, Języki i tradycje Słowian, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 2003, str. 29–41; ISSN 0208-6336; ISBN 83-226-1185-4.
- *Stilistika zamjenica*, Zagrebačka slavistička škola – Zbornik radova 2003, Zagreb, 2004, str. 9–23; ISBN 953-175-207-9.
- *Slojevi javnog diskursa*, Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na slovenskem: členitev jezikovne resničnosti (zbornik radova s međunarodnog simpozija *Obdobja 22*, Ljubljana, 27–28. studenoga 2003), Ljubljana, 2004, str. 151–164; ISBN 961-237-106-7.
- *Hrvatska interpunkcija u drugoj polovici 20. stoljeća: od rečenice prema tekstu*, Fluminensia, 2/2005, str. 47–57; ISSN 0353-4642.
- *O tekstnim konektorima* [u suautorstvu s Mihaelom Matešić], Riječki filološki dani, Zbornik radova 6 (radovi s Međunarodnoga znanstvenog skupa RFD održanoga u Rijeci 18–20. studenoga 2004), Rijeka, 2006, str. 205–222; ISBN 953-6104-51-2.
- *Novije promjene u hrvatskome standardnom jeziku*, Croatian Studies Review 3–4/2004–2005, Macquarie Croatian Studies Centre – Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Sydney – Zagreb, 2005, str. 83–93; ISSN 1440-9488.

- *Od sintakse prema suprasintaksi – dvosmjerno*, Sintaksičke kategorije, Zbornik radova znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem *Hrvatski sintaksički dani*, Osijek, 11. i 12. svibnja 2006, ur. Branko Kuna, Osijek, 2007, str. 9–19; ISBN 978-953-6456-76-5.

- *Rečenica u (kon)tekstu*, Riječki filološki dani, Zbornik radova 7 (radovi s Međunarodnoga znanstvenog skupa RFD održanoga u Rijeci 16–18. studenoga 2006), Rijeka, 2008, str. 453–461; ISBN 978-953-6104-64-2.

- *Usporedba koncepcija pravopisnih rječnika hrvatskoga, bosanskoga/bošnjačkoga i srpskoga jezika* [u suautorstvu s Mihaelom Matešić], Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen: Lexik – Wortbildung – Phraseologie / Razlike između bosanskog/bošnjačkog, hrvatskog i srpskog jezika: Leksik(a) – Tvorba r(ij)eči – Frazeologija, ur. Branko Tošović, Münster et al., 2009, str. 415–426; ISBN 978-3-643-50055-7.

- *Padeži i komunikacija*, Sintaksa padeža, Biblioteka Znanstveni zbornici, uredile Matea Birtić i Dunja Brozović Rončević, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Filozofski fakultet Osijek, Zagreb, 2010, str. 1–14; ISBN 978-953-6637-58-4.

- *Glagoli govorenja i tekst*, Pismo: Časopis za jezik i književnost, IX/1, Sarajevo, 2011, str. 125–137.

- *Načini izražavanja imperativnosti* [u suautorstvu s Ivom Pranjkovićem], Bosanskohercegovački slavistički kongres I, Zbornik radova, Knjiga 1, Lingvistika, glavni urednik Senahid Halilović, urednica, Mirela Omerović, Slavistički komitet, Sarajevo, 2012, str. 619–628; ISSN 2303-4106.

- *Red sastavnica na razini složene rečenice i teksta*, Rasprave, časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 39/2, Zagreb, 2013, str. 299–310.

- *Tekst i kontekst* [u suautorstvu s Nikolinom Palašić], Priručnik za prevoditelje: Prilog teoriji i praksi, ur. Aneta Stojić, Marija Brala-Vukanović, Mihaela Matešić, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2014, str. 73–90.

- *Jezično raslojavanje: kritički osvrt na pojedina pitanja funkcionalne stilistike*, u: *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku*, priredile Anđa Suvala i Jasna Pandžić, Agencija za odgoj i obrazovanje – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2015, str. 37–41.

- [u suautorstvu s Nikolinom Palašić] *Псувњата како подтип на (езиковата) вулгарност*, Съпоставително езикознание / Contrastive Linguistics, XLI, 2016, 2, str. 101–116.

- [u suautorstvu s Ivom Pranjkovićem] *Kvantifikacija u imenskim skupinama*, Jezikoslovlje, 17/1–2, 2016, str. 89–100.

- [u suautorstvu s Nikolinom Palašić] *Tekst protiv teksta: O argumentaciji u polemičkom diskursu*, Riječki filološki dani, Zbornik radova 10 (radovi s Desetoga znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem održanoga u Rijeci od 27. do 29. studenoga 2014), ur. Lada Badurina, Filozofski fakultet, Rijeka, 2016, str. 267–279.

- [u suautorstvu s Ivom Pranjkovićem] *Jezična i pragmatična obilježja psovke*, Romanoslavica, LII (52)/2, 2016, str. 227–235.

- *Jezikoslovni pristupi tekstu*, Croatica, 40/2016, 60, str. 49–61.

*Republika Hrvatska
Sveučilište u Rijeci*

*Sveučilište u Rijeci u skladu s Odlukom Sveučilišnoga senata
s 48. sjednice od 20. ožujka 2009. godine potvrđuje da je*

dr. sc.

Lada Badurina

*izabrana na vremensko razdoblje od 5 godina
u znanstveno-nastavno zvanje*

redovitoga profesora

na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci

*iz znanstvenoga područja: Humanističke znanosti;
znanstvenoga polja: Filologija;
znanstvene grane: Kroatistika.*

Rijeka, 26. svibnja 2010.

Rektor

Prof. dr. sc. Pero Lučin

KLASA: 602-04/14-01/02
URBROJ: 2170-57-01-14-35

Na temelju članka 93. stavka 4. i članka 95. stavka 6. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju („Narodne novine“ broj: 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13) u skladu s člankom 78. stavka 6. Statuta Sveučilišta u Rijeci (pročišćeni tekst od 10. prosinca 2008. godine, Odluka o izmjenama i dopunama Statuta od 16. ožujka 2010. godine i 19. studenog 2013. godine), a na temelju Odluke Fakultetskog vijeća Filozofskog fakulteta u Rijeci od 23. siječnja 2014. godine (KLASA: 602-04/14-01/11, URBROJ: 2170-24-01-14-02), Senat Sveučilišta u Rijeci na svojoj 61. sjednici održanoj dana 18. veljače 2014. godine donio je sljedeću

ODLUKU

I.

Potvrđuje se izbor prof. dr. sc. Lade Badurine u znanstveno-nastavno zvanje i radno mjesto redovitog profesora u trajnom zvanju za znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje filologije, znanstvenu granu kroatistika na Filozofskom fakultetu u Rijeci.

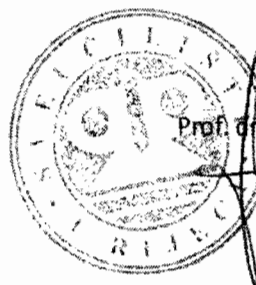
II.

Znanstveno-nastavno zvanje redoviti profesor imenovana stječe trajno.

III.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

U Rijeci, 18. veljače 2014. godine

Rektor
Prof. dr. sc. Pero Lučin

Dostaviti:

- Prof. dr. sc. Ladi Badurini, Filozofski fakultet
- Filozofskom fakultetu (3 primjerka)
- Pismohrani, ovdje

Na znanje:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Hasnija Muratagić-Tuna, redovni profesor
Filozofski fakultet
Sarajevo

BIOGRAFIJA

Hasnija Muratagić-Tuna, rođena je 20. VI 1951. godine u Ivangradu (Beranama). Osnovnu školu i gimnaziju završila u rodnom mjestu. Filozofski fakultet, Odsjek za srpskohrvatski jezik i jugoslovenske književnosti, završila je u Prištini 1974. godine. Na Filološkom fakultetu u Beogradu pohađala je postdiplomski studij i uspješno ga okončala 1982. godine, odbranivši magistarski rad pod naslovom *Jezičke jedinice sa stilskom funkcijom u jeziku Zuvdije Hodžića*. Na Filološkom fakultetu u Beogradu, 1989. godine, odbranila je i doktorsku disertaciju pod naslovom *Jezik i stil Ćamila Sijarića*.

Školske 1974/75. godine radila je u STŠ *Boris Kidrič* u K. Mitrovici, a od 1. X 1975. stalno je zaposlena na Filozofskom, odnosno Filološkom fakultetu u Prištini, na Odseku za srpskohrvatski, odnosno srpski jezik i jugoslovenske književnosti. Najprije je držala vježbe iz *Morfologije srpskohrvatskog jezika* i predavanja iz *Savremenog srpskohrvatskog jezika* na grupama za strane jezike i književnosti (engleski, francuski, ruski i orijentalistika). Predavanja iz *Morfologije* drži od 1983, potom i iz *Stilistike*. Od 1990. ima zvanje docenta, a od 1995. zvanje vanrednog profesora. Referate za njene izbore pisali su: dr. Dušan Jović, dr. Radoje Simić, dr. Živojin Stanojčić, dr. Ljubomir Popović – profesori sa Filološkog fakulteta u Beogradu, te dr. Milorad Ćorac i dr. Milosav Vukičević – profesori sa Filološkog fakulteta u Prištini. Na Odseku za srpski jezik i jugoslovenske književnosti, Filološkog fakulteta u Prištini, obavljala je i druge dužnosti. Bila je tri puta sekretar Odseka, i u dva mandata šef Odseka, više puta član Saveta fakulteta. Bila je angažirana i u drugim organizacijama i institucijama: član *Uprave međunarodnog slavističkog centra* u Beogradu; član *Upravnog odbora Kulturno-prosvetne zajednice Kosova i Metohije*; član *Pravopisne komisije* koju je imenovala *Jugoslovenska ortografska konferencija* (čiji su osnivači Odsjek za srpski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Nikšiću, Ministarstvo za nauku i obrazovanje Crne Gore i Srpski fond slovenske pismenosti i slovenskih kultura – Beograd). Pravopisna komisija izradila je *Pravopisni priručnik srpskoga književnog jezika*, Naučno društvo za negovanje i proučavanje srpskog jezika, Beograd, 1998. Bila je jedan je od tri potpredsjednika *Naučnog društva za negovanje i proučavanje srpskog jezika* – Beograd. Bila je član *Udruženja univerzitetskih profesora i naučnika Srbije*; član *Naučnog veća Instituta za proučavanje kulture Srba, Crnogoravca, Hrvata i Muslimana* u Prištini.

Nastavno-naučno vijeće Filološkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu 1998. godine bira je u isto zvanje (vanredni profesor) za nastavne predmete *Savremeni jezik II (morfologija)* i *Lingvistička stilistika* na Odsjeku za bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnosti naroda BiH, a 2005. godine u zvanje redovnog profesora za iste nastavne predmete. Pored ovih predmeta na Filozofskom fakultetu u Sarajevu predaje i *Opći predmet (bosanski, hrvatski, srpski jezik)* na više odsjeka (za komparativnu književnost i bibliotekarstvo, historiju, engleski, orijentalistiku i slavistiku). Angažirana je i kao predavač na postdiplomskom studiju iz

lingvističkih disciplina (*Gramatički sistem bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika (morfologija)* i *Standardizacija štokavskog narječja /kod Srba/*). Od 2011. godine član je Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU).

Na Internacionalnom Univerzitetu u Novom Pazaru (Fakultet humanističkih nauka, Centar za postdiplomske studije) tokom 2003/2004. godine drži predavanja iz *Opće lingvistike*. Također, na Univerzitetu u Bihaću (Pedagoški fakultet) i na Univerzitetu *Džemal Bijedić* u Mostaru (Fakultet humanističkih nauka) nekoliko godina držala je predavanja iz *Savremenog bosanskog jezika II (morfologija)* i *Lingvističke stilistike*. Na istom ovom fakultetu predaje postdiplomcima *Gramatički sistem* (morfologija). Radila je i kao profesor bosanskog jezika i književnosti na Trakijskom univerzitetu (Trakiya Univerzitesi – Turska). Bila je gostujući profesor na Institutu za slavensku filologiju u Würzburgu (Lehrstuhl für Slavische Philologie der Universität Würzburg /Njemačka/). Još uvijek drži predavanja na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru.

U toku 2001. godine učestvovala je kao članica Komisije za izradu srednjoškolskih planova i programa iz jezika za škole u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo obrazovanja nauke i tehnologije (UNMIK, Privremene samoupravne institucije Ujedinjenih nacija na Kosovu) 2003. godine, angažira je kao eksperta za bosanski jezik u izradi nastavnih planova i programa za osnovne i srednje škole na Kosovu.

U više navrata bila je predsjednik Odsjeka za bosanski, hrvatski, srpski jezik (Filozofski Fakultet u Sarajevu). Trenutno je predsjednik Odsjeka za bosanski, hrvatski i srpski jezik, član Senata BANU i član Senata Univerziteta u Sarajevu

Član je Uređivačkog kolegijuma *Univerzitetske misli* (Časopis za nauku, kulturu i umjetnost, Univerziteta u Novom Pazaru). Član je redakcije časopisa *Mak* i redakcije časopisa *Književni jezik*. Član je Komisije za provjeru stručnog znanja osoba koja se postavljaju za stalne sudske tumače. Član je Upravnog odbora VKBl. Voditeljica je Škole za učenje bosanskog jezika kao stranog na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

U toku svog rada učestvovala je, uvijek s referatima, na velikom broju međunarodnih i domaćih naučnih skupova. Na Jugoslovenskom seminaru za strane slaviste radila je kao lektor i predavač. Držala je predavanja na seminarima za nastavnike srpskog jezika i književnosti koje je organiziralo Društvo za srpski jezik i književnost. Predavanja je držala i za nastavnike bosanskog jezika u osnovnim i srednjim školama u Bosni i Hercegovini, Kosovu i Srbiji. Trenutno radi na projektu *Kulturni identitet Bošnjaka iz Crne Gore u Turskoj (s posebnim osvrtom na jezik)* te izradi Bosanskog alhamijado rječnika.

Autor je većeg broja pripovijedaka zbog kojih je zastupljena u Hrestomatiji sandžačke bošnjačko-muslimanske književnosti, *Savremena Sandžačka proza*, Biblioteka Alem, Udruženje pisaca Sandžaka, Novi Pazar i Čitanci za VI razred osnovne škole (u Crnoj Gori).

Bila je mentor ili član komisija preko trideset kandidata koji su magistrirali ili doktorirali na brojnim fakultetima u BiH, Srbiji i Crnoj Gori.

Napisala je recenzije za više knjiga iz oblasti jezika i književnosti.

Bavi se i prevodilaštvom.

BIBLIOGRAFIJA
(jednog broja radova iz oblasti lingvističke stilistike)

KNJIGE:

- *Jezik i stil Ćamila Sijarića*, Filološki fakultet u Prištini i Damad, Priština/Novi Pazar, 1993;
- *Lepota kazivanja: Jezičke jedinice sa stilskom funkcijom u delima Zuvdije Hodžića*, Makarije, Cetinje, 1991;
- *Lingvostilističke interpretacije*, Almanah, Podgorica, 2005 (322 str.);
- *Lingvostilistička analiza književnih tekstova na bosanskom jeziku* (u pripremi).

RADOVI:

- *Jezička struktura poetskog izraza Zuvdije Hodžića*, Stremljenja 2/85, Priština, 1985;
- *Pojačanje izražajnosti reči u delima Ćamila Sijarića*, Književni jezik, 19/2, Sarajevo, 1990;
- *Sijarićev ponovljeni jezik*, Stremljenja 8/9, Priština, 1991;
- *Pridevi određenog i neodređenog vida u delima Ćamila Sijarića*, Naš jezik, XXIX/1-2, Beograd, 1991;
- *Morfološke karakteristike imenica u delima Ćamila Sijarića*, Književnost i jezik, br. 1 i 2, Beograd, 1991;
- *O jednom stilskom postupku u proznom izrazu Lazara Vučkovića*, ZbFFP, 3, Priština, 1993;
- *Strukturalna analiza poezije V. Ilića*, ZbFFP, 4, Priština, 1994;
- *Jezičke jedinice sa stilskom funkcijom u slici putopisa*, ZbFFP, Priština, 1995;
- *Pjesnički jezik Matije Bečkovića*, Priština/Podgorica, 1996;
- *Stilogenost orijentalizama u jeziku Stevana Sremca*, Zbornik radova sa naučne konferencije održane u Nišu, Niš, 1997;

- *O vulgarizmima u nekim književnim delima*, "Opscena leksika" (zbornik radova), Prosveta, Niš, 1998;
- *Dijalektizmi kao stilogeni elementi u autobiografskoj književnosti*, Zbornik radova sa 27. međunarodnog naučnog sastanka slavista u Vukove dane, Beograd, 1998;
- *Pisac između jezika i dela*, Narodne novine, Niš, 1985;
- *Novo o stilistici*, Književnost i jezik, 1–2, Beograd, 1994;
- *Znamen magijske moći reči u naslovima pesama Desanke Maksimović*, Poezija i poetika Desanke Maksimović (zbornik radova), Institut za srpsku kulturu; Društvo književnika Kosova i Metohije, Priština, Stručna knjiga, Beograd, 1999, 123–136;
- *Leksički sinonimi u delima savremenih pisaca*, Četvrti lingvistički skup "Boškovićevo dani", 17, CANU, Podgorica, 1999, 71–88;
- *Složenost stilističkih pojava*, Izraz, 12, Sarajevo, 2001, 180–186;
- *Jedinstven Sijarićev jezik*, Doclea, br. 3, Dukljanska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2001, 197–203;
- *Poetološka i lingvistička struktura jakih pozicija teksta Ćamila Sijarića*, Književno djelo Ćamila Sijarića, ANUBiH, Knj. 10, Sarajevo, 2003, 125–149;
- *Novo o funkcionalnim stilovima*, Srpski jezik, VIII/1–2, Naučno društvo za negovanje i proučavanje srpskog jezika, Beograd, 2003, 617–629;
- *Inkoativne i finitivne rečenice u djelima Ćamila Sijarića*, Književni jezik, 21/1, Sarajevo, 2003, 23–31;
- *O nekim stilskim osobenostima Legende o Ali-paši Envera Čolakovića*, Bošnjačka pismohrana, Časopis Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske, Svezak 6, br. 21–22, Zagreb, 2006;
- *Ibrišimovićev Vječnik – izazov za lingvostilističke interpretacije*, Preporod, 2007;
- *Sevdalinka – izazov za lingvostilistička istraživanja*, Riječ, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore, Institut za jezik i književnost, Nikšić, 2009;
- *Lingvostilistička analiza naslova književnog opusa Ćamila Sijarića*, Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini, Kosovska Mitrovica, 2010;

- *Funkcija turcizama u Jedincu i Legendi o Ali-paši Envera Čolakovića* (Zbornik radova sa IV međunarodnog simpozija balkanske turkologije (Organizator The Balkan Turcology Research Center – Ankara);
- *Lingvostilističke interpretacije*, Bošnjačka riječ, 2007;
- *O imenu i govoru glavnog junaka romana Ja, Danilo Derviša Sušića* (lingvostilistička analiza), Preporod za 2013.

FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU

Nastavno-naučno vijeće Fakulteta

Broj: 02-01/84

Sarajevo, 30.05.2005.

Na osnovu članova 70., 72., 77., 79., 80. i 82. Zakona o visokom obrazovanju ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 17/99), članova 184., 186., 187., 190., 191., 194., 201. i 262. Pravila Filozofskog fakulteta u Sarajevu (Prečišćeni tekst), Nastavno-naučno vijeće Fakulteta na 6. sjednici od 25. V 2005. godine donijelo je

ODLUKU

o izboru

Dr. Hasnija Muratagić-Tuna, vanredni profesor na Odsjeku za bosanski, hrvatski, srpski jezik, bira se u zvanje *redovnog profesora* na predmetima *Savremeni bosanski, hrvatski, srpski jezik II (morfologija)* i *Lingvistička stilistika* na Odsjeku za bosanski, hrvatski, srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, na neodređeno vrijeme.

Obrazloženje

Odsjek za bosanski, hrvatski, srpski jezik pokrenuo je inicijativu za raspisivanje konkursa za izbor nastavnika (sva zvanja) na predmetima *Savremeni bosanski, hrvatski, srpski jezik II (morfologija)* i *Lingvistička stilistika*. Nastavno-naučno vijeće Fakulteta na sjednici od 10. XII 2004. godine donijelo je Odluku o raspisivanju konkursa, a Upravni odbor Fakulteta na sjednici od 24. XII 2004. godine donio je Odluku o objavljivanju konkursa.

Na raspisani konkurs, objavljen u "Dnevnom avazu" 12. II 2005. godine, prijavila se dr. Hasnija Muratagić-Tuna, vanredni profesor na Odsjeku za bosanski, hrvatski, srpski jezik Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Komisija za pripremanje prijedloga za izbor imenovana je u sastavu: dr. Josip Bačić, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu na predmetima *Savremeni bosanski, hrvatski, srpski jezik* i *Opća lingvistika*, dr. Senahid Halilović, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu na predmetima *Norma i kultura bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika* i *Dijalektologija* i dr. Dževad Jahić, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu na predmetu *Historija jezika*. Na osnovu Izvješćaja i prijedloga Komisije Nastavno-naučno vijeće Fakulteta na sjednici održanoj 23. III 2005. godine utvrdilo je prijedlog odluke da se dr. Hasnija Muratagić-Tuna, vanredni profesor, izabere u zvanje *redovnog profesora* na predmetima: *Savremeni bosanski, hrvatski, srpski jezik II (morfologija)* i *Lingvistička stilistika*, jer ispunjava sve uslove za izbor.

Senat Univerziteta u Sarajevu svojim aktom broj: 01-I-677/05 od 26. IV 2005. godine dao je saglasnost na izbor, a Nastavno-naučno vijeće Filozofskog fakulteta u Sarajevu na sjednici od 25. V 2005. godine donijelo je Odluku kao u dispozitivu.

DOSTAVITI:

1. Prof. dr. Hasniji Muratagić-Tuni
2. U dosje
3. Računovodstvu
4. Uz zapisnik
5. Arhiva

BIOGRAFIJA

Rajka (Bigović) Glušica redovni profesor Univerziteta Crne Gore za predmete *Opšta lingvistika* i *Uvod u lingvistiku*. Rođena u Nikšiću u kojem je sa odličnim uspjehom završila osnovnu školu i gimnaziju. Tokom studija na Odsjeku za srpskohrvatski jezik i književnost jugoslovenskih naroda i narodnosti na Nastavničkom fakultetu u Nikšiću nagrađivana tri puta kao najbolji student generacije, odnosno, najbolji student Fakulteta za 1983. godinu u kojoj je i diplomirala. Postdiplomske studije završava kao redovan student na Filološkom fakultetu u Beogradu gdje i magistrira 1988. godine na temu *Teorije o vrstama riječi kod srpskih i hrvatskih gramatičara XIX vijeka*. Doktorsku disertaciju pod nazivom *Jezik Marka Miljanova* odbranila 1995. na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Na Filozofskom fakultetu u Nikšiću oktobra 1988. godine zasniva radni odnos, a od 1989. do 1993. godine radi kao lektor i profesor srpskohrvatskog jezika na slavističkom departmanu Univerziteta u Poatijeu u Francuskoj.

Aktivno učestvovala u reformi crnogorskog univerzitetskog obrazovnog sistema (bila član Savjeta za nastavne planove i programe i koordinator za maternje i strane jezike) i u reformi univerzitetskog obrazovnog sistema vršeći funkciju koordinatora za uvođenje ECTS sistema na Filozofskom fakultetu. Tri godine vršila funkciju predsjednika Odsjeka za srpski jezik i književnost, tri funkciju prodekana Filozofskog fakulteta i od 2004. do 2008. vršila funkciju prorektora Univerziteta Crne Gore.

Jedan je od inicijatora osnivanja Studijskog programa za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti 2008. (vršila je funkciju rukovodioca toga programa jednu godinu) a od iste godine imenovana je za rukovodioca Instituta za jezik i književnost Filozofskog fakulteta. Bila član Žirija za dodjelu državne nagrade u oblasti obrazovanja i vaspitanja *Oktoih*.

Član Odbora za jezik CANU od novembra 1998. i član Odbora za standardizaciju srpskog jezika Instituta za jezik SANU, od njegovog osnivanja 1998. Bila zamjenica predsjednika Savjeta za standardizaciju crnogorskog jezika. Član organizacionog odbora međunarodnog slavističkog skupa *Njegoševi dani*, član međunarodne redakcije *Sarajevskih filoloških susreta*. Urednica časopisa *Riječ*, glasila Instituta za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, i član redakcije časopisa *Vaspitanje i obrazovanje* iz Podgorice. Bila dugogodišnji član redakcije časopisa Društva za srpskohrvatski jezik i književnost Srbije i Crne Gore – *Književnost i jezik*.

Po pozivu držala predavanja na Univerzitetu u Oslu – Norveška, na Institutu za istočnoevropske i orijentalne jezike, Filozofskom fakultetu Univerziteta u Ljubljani i na Filozofskom fakultetu Univerzita u Novom Sadu. Učestvovala na značajnim međunarodnim skupovima i projektima u Crnoj Gori, Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Sloveniji, Poljskoj, Bugarskoj, Francuskoj, Austriji...

Predavač na postdiplomskom magistarskom (*Semanitika*) i doktorskom studiju (*Metodologija lingvističkih istraživanja*) i mentorka pod čijim se rukovodstvom rade magistarski radovi (16) i doktorske teze (3). Autorka je nekoliko knjiga, udžbenika, skripti, preko šezdeset naučnih radova i brojnih stručnih radova, članaka, prikaza i recenzija. Oblasti istraživanja: jezik XIX vijeka, savremeni jezik, sociolingvistika – standardologija, lingvostilistika, opšta lingvistika i teorija jezika.

Izbor iz bibliografije:

- Rajka Bigović Glušica, **Jezik Marka Miljanova**, Kulturno-prosvjetna zajednica Podgorice, Podgorica 1997. (monografija 350 strana)
- Rajka Bigović-Glušica, **Neki refleksi »jata« u jeziku Marka Miljanova**, Vaspitanje i obrazovanje, broj sa referatima sa naučnog skupa *Status ijekavice u standardnom jeziku*, održanom juna 1994. na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Podgorica 1994. str. 121–127.
- Rajka Bigović-Glušica, **O upotrebi veznika u jeziku Marka Miljanova**, Srpski jezik 1-2, Beograd 1996. str. 295–302.
- Rajka Bigović-Glušica, **Morfološko izjednačavanje instrumental a i socijativa kod crnogorskih pripovjedača 19. vijeka**, Zbornik u čast Aleksandra Belića, *Srpski jezik*, br. V, Beograd 2001. str. 481–489.
- Rajka Bigović-Glušica, **Neke od jezičkih odlika »Isprava crnogorskih sudova 1879. do 1999.«**, Saopštenje na *XXX sastanku slavista u Vukove dane*, Zbornik XXX/1, MSC Beograd 2001. str. 83–99.
- Rajka Glušica, **Upotreba pridjeva određenog i neodređenog vida u crnogorskoj pripovjedačkoj prozi XIX vijeka**, Zbornik radova sa naučnog skupa *Život i djelo akademika Mihaila Stevanovića*, CANU, Podgorica, 2002. str. 233–241.
- Rajka Glušica, **Naporedna upotreba futura II imperfektivnih glagola i prezenta s prefiksom -uz**, Peti lingvistički skup *Boškovićeve dani*, CANU, Podgorica 2003, str. 73–79.
- Rajka Glušica, **Osamostaljivanje rečeničnih članova u pripovijetkama Sima Matavulja**, *Glasnik Odjeljenja umjetnosti*, CANU, Podgorica 2003, str. 93–107.
- Rajka Glušica, **Neke jezičke i leksičko-semantičke karakteristike dokumenta XIX vijeka sa durmitorskog govornog područja**, *Srpski jezik* IX/1–2, Beograd 2004. str. 259–266.

- Rajka Glušica, **Neke jezičke odlike romana *Nevidbog* s posebnim osvrtom na parcelaciju**, Zbornik radova sa naučnog skupa *Književno djelo Rista Ratkovića, pola vijeka od piščeve smrti*, CANU, Podgorica 2005. str. 53–65.
- Rajka Glušica, **Poetska leksika Mirka Banjevića**, Zbornik radova sa naučnog skupa *Pjesnik i vrijeme* (o književnom djelu Mirka Banjevića), CANU, Podgorica 2006. str. 119–127.
- Rajka Glušica, **Jezičke osobenosti romana *Vrata od utrobe* Mirka Kovača**, Zbornik radova sa međunarodnog skupa *Savremena crnogorska književnost*, Filozofski fakultet Nikšić, Podgorica 2006. str. 169–176.
- Rajka Glušica, **Simbolika toponima u *Lelejskoj gori***, Zbornik radova sa naučnog skupa *Lalićevi susreti*, CANU, Podgorica 2008. str. 175–184.
- Rajka Glušica, **Teorije o vrstama riječi u našim gramatikama**, *Sarajevski filološki susreti I*, Zbornik radova (knjiga I), ur. I. Palić, Bosansko filološko društvo, Sarajevo 2012. str. 220–241. ISSN 2233-1018
- Rajka Glušica, **Stilski mehanizam groteske i leksikostilemi u Bulatovićevom romanu *Heroj na magarcu***, Zbornik radova sa naučnog skupa *Književno stvaralaštvo Miodraga Bulatovića*, održan 20. oktobra 2011, CANU, Naučni skupovi, knjiga 121, Odjeljenje umjetnosti, knjiga 39, Podgorica 2013. str. 75–100.
- Rajka Glušica, **O restandardizaciji crnogorskog jezika**, *Studi Slavistici VIII, Rivista dell'Associazione italiana degli Slavisti*, University press, Firenze 2011. str. 271–279.
- Rajka Glušica, **Somatski frazeologizmi sa sastavnicom glava u Gorskom vijencu (Kognitivnolingvistički pristup)**, Riječ, nova serija br. 10, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Nikšić 2013. str. 11–28. ISSN 0354-6039.
- Rajka Glušica, **Jezička ispitivanja Njegoševog djela (rezultati i perspektive)**, Zbornik radova sa međunarodnog slavističkog skupa *Njegoševi dani 5*, Univerzitet Crne Gore, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Nikšić 2015. str. 329–342. ISBN 978-86-7798-083-2.
- Rajka Glušica, **O kodifikaciji crnogorskog jezika**, Međunarodna knjižna zbirka ZORA, Rojena v narečje, Akademkinji, prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici, ur. Marko Jesenšek Filozofski fakultet Univerziteta u Mariboru, Maribor, Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Praha 2016. str. 613–628. ISBN 978-961-6930-39-0 COBISS.SI-ID 85519873.

- Rajka Glušica, **Njegošev jezik u odnosu na književni jezik u Crnoj Gori XIX vijeka**, u Njegoš u ogledalu vjekova, Zbornik radova sa naučnog skupa održanog na Sorboni 14. i 15. juna 2013. godine, ur. Sava Anđelković i Paul-Louis Thomas, FDU, Sorbona, Podgorica 2013. str.11-25. ISBN 978-86-90747-2-7.

- Rajka Glušica, **Slika žene u Gorskom vijencu**, Interkulturalnost br. 08, Zavod za kulturu Vojvodine, Novi Sad 2014. str. 108-118. ISSN 2217-4893.

Број: 01-255
Датум, 21.02.2008 г.

Ref: _____
Date, _____

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03.) i člana 18 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 21.02.2008. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr RAJKA GLUŠICA bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Uvod u lingvistiku i Opšta lingvistika na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti na **Filozofskom fakultetu**.

REKTOR,
Prof.dr Ljubiša Stanković

BIOGRAFIJA

Ime i prezime: Sonja Nenezić

Datum i mjesto rođenja: 30. 12. 1972. god., Nikšić, Crna Gora

Naučno i akademsko zvanje: doktor lingvističkih nauka, vanredni profesor Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore

Obrazovanje:

Osnovne studije: 1996. god., Filozofski fakultet – Nikšić, Odsjek za srpskohrvatski jezik i jugoslovenske književnosti;

Magistarske studije: 2001. god., Filozofski fakultet – Nikšić, smjer: nauka o jeziku, naslov magistarskog rada: Endocentrične pridjevske složenice u Rečniku srpskohrvatskoga književnog jezika Matice srpske I–VI (mentor: prof. dr Živojin Stanojčić, Filološki fakultet – Beograd);

Doktorske studije: 2007. god., Filozofski fakultet – Nikšić, smjer: nauka o jeziku, naslov doktorske disertacije: Jezik Nikole I Petrovića (mentor: akademik, prof. dr emeritus Branislav Ostojić, Filozofski fakultet – Nikšić).

Profesionalni rad:

1996, pripravnik, Skupština opštine Nikšić, Služba za društvene djelatnosti;

1997–1998, profesor, OŠ „Jagoš Kontić” i „Ratko Žarić”, Nikšić;

1998–2009, saradnik / asistent, Filozofski fakultet – Nikšić;

2009–2015, docent, Filozofski fakultet – Nikšić;

2015– vanredni profesor, Filozofski fakultet / Filološki fakultet – Nikšić.

Nastava:

Filološki fakultet:

Studijski program za srpski jezik i južnoslovenske književnosti:

Savremeni srpski jezik (sintaksa padeža), Savremeni srpski jezik (sintaksa glagola),

Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti:

Savremeni crnogorski jezik (sintaksa padeža i glagola),

Studijski program za njemački jezik i književnost:

Srpski jezik II;

Filozofski fakultet:

Studijski program za obrazovanje učitelja:

Srpski jezik III (sintaksa rečenice), Srpski jezik IV (sintaksa padeža i glagola);

Fakultet za sport i fizičku kulturu:

Studijski program za sportsko novinarstvo:

Funkcionalni stilovi, Stilistika i retorika.

Rukovođenje:

2007, 2009–2011, rukovodilac Studijskog programa za srpski jezik i južnoslovenske književnosti;

2014–2015, prodekan za nastavu, Filozofski fakultet – Nikšić;

2015–, prodekan za nastavu, Filološki fakultet – Nikšić.

Članstvo u naučnim i profesionalnim udruženjima:

Društvo za primijenjenu lingvistiku Crne Gore,

Centar mladih naučnika Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (2010–2012),

Komisija za tvorbu riječi Međunarodnog slavističkog komiteta.

Izvod iz bibliografije:

Nenezić, Sonja: *Jezik Nikole I Petrovića*, CANU, Posebna izdanja (monografije i studije), Knjiga 71, Odjeljenje umjetnosti, Knjiga 20, Podgorica, 2010, 426. str., ISBN 978-86-7215-236-4 COBISS.CG-ID 15802128.

Nenezić, Sonja: *Morfološke karakteristike imenica u jeziku Nikole I Petrovića*, Glasnik Odjeljenja umjetnosti 23, CANU, Podgorica, 2005, 135–159, YU ISSN 0350-5480.

Nenezić, Sonja: *Neke karakteristike upotrebe zamjenica u jeziku Nikole I Petrovića*, Srpski jezik, XIV/2, Beograd, 2009, 167–176, ISSN 0354-92 59.

Nenezić, Sonja: *Iz sintakse proste rečenice: adverbijalne dopune*, Međunarodni naučni skup „Filološka istraživanja danas“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 26. i 27. novembra 2010, Edicija „Filološka istraživanja danas“, tom III, Savremeni tokovi u lingvističkim istraživanjima, knjiga I, Beograd, 2013, 183–201, ISBN 978-86-6153-128-6 COBISS. SR – ID 199747340

Nenezić, Sonja: *Konstrukcije s indeklinabilnim „koje“ u Vukovom jeziku*, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 8–11. IX 2010, 40/1, Međunarodni slavistički centar, Beograd, 2011, 197–205, ISSN 0351-9066.

Nenezić, Sonja: *Genitivne konstrukcije s predlozima „ponad“ i „pomeđu“*, Riječ, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, nova serija, br. 7, Filozofski fakultet, Nikšić, 2012, 37–45, ISSN 0354/6039.

Nenezić, Sonja: *Neke padežne konstrukcije Andrićevog jezika u svjetlu savremene književnojezičke norme*, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 15–17. IX 2011, 41/1, Međunarodni slavistički centar, Beograd, 2012, 395–403, ISSN 0351-9066.

Nenezić, Sonja: *O jednoj vrsti kvalifikativnog genitiva bez predloga i obaveznog determinatora*, Osmi lingvistički naučni skup „Boškovićeve dani“ (Gramatika, leksikografija i

leksika – deskriptivni i normativni pristup, CANU, Podgorica, 27. maj, 2011), CANU, Podgorica, 2012, 193–202. ISBN 978-86-7215-287-6 COBISS.CG-ID 19737616

Nenezić, Sonja: *Sinatroistične koordinirane konstrukcije u romanu „Nišči“ Vidosava Stevanovića*, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 12–14. IX 2012, 42/1, Međunarodni slavistički centar, Beograd, 2013, 453–461, ISSN 0351-9066.

Nenezić, Sonja: *Sintaksa i semantika glagola u konstrukcijama s adverbijalnim dopunama*, Folia Linguistica et litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti, br. 7, Filozofski fakultet, Nikšić, 2013, 145–152, ISSN 1800-8542.

Nenezić, Sonja: *Upotreba predloga „do“ s predložko-padežnim konstrukcijama*, Folia Linguistica et litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti, br. 8, Filozofski fakultet, Nikšić, 2013, 47–54, ISSN 1800-8542.

Nenezić, Sonja: *Sintaksa infinitiva u Njegoševim pismima*, Riječ, Časopis za nauku o jeziku i književnosti, nova serija, br. 10, Filozofski fakultet, Nikšić, 2013, 49–65, ISSN 0354-6039.

Nenezić, Sonja: *O jednoj sintaksičkoj figuri u romanu „Nišči“ Vidosava Stevanovića*, Zbornik Matice srpske za književnost i jezik, br. 62/3, Novi Sad, 2014, 797–809, ISSN 0543-1220.

Nenezić, Sonja: *O konstrukcijama s predložkim izrazom „od strane“*, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 12–15. IX 2013, 43/1, Međunarodni slavistički centar, Beograd, 2014, 125–135, ISSN 0351-9066.

Nenezić, Sonja: *Pripovjedački glagolski oblici u Đilasovoj „Besudnoj zemlji“*, Međunarodni naučni simpozijum „Ličnost i djelo Milovana Đilasa“, Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet Nikšić, 20–21. april 2012, Nikšić, 2014, 223–235, ISBN 978-86-7664-123-9 ISBN 978-86-7798-082-5 COBISS.CG-ID 25158672

Nenezić, Sonja: *Zoonimi u „Bašti sljezove boje“*, 3. Simpozijum „Čopićevsko modelovanje realnosti kroz humor i satire“, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske u Banjaluci, Banjaluka, 5–7. 9. 2013, Grac – Banjaluka, 2014, 433–445, ISBN 978-3-9503561-8-2, ISBN 978-99938-30-72-6

Nenezić, Sonja: *Tvorbeni potencijal povratne zamjenice „sebe“*, Studije srpske i slovenske, Srpski jezik, br. 20, Beograd, 2015, 525–535, ISSN 0354-92 59.

Nenezić, Sonja: *Dva izdanja Vukove gramatike*, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 11–13. IX 2014, 44/1, Međunarodni slavistički centar, Beograd, 2015, 451–460, ISSN 0351-9066.

Nenezić, Sonja: *Tvorbeno-semantička struktura glagolskih imenica u Andrićevoj „Travničkoj hronici“*, 6. Simpozijum „Ivo Andrić u evropskom kontekstu, Travnička hronika“, Grac, 4–6. 10. 2013, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc, Grac, 2014, 807–818, ISBN 978-3-9503561-6-8, ISBN 978-99938-30-73-3.

Nenezić, Sonja: *Derivati sa značenjem muškog i ženskog lica u „Bašti sljezove boje“*, 4. Simpozijum „Žena – muškarac: dva svijeta, dva motiva, dva izraza u djelima Branka Ćopića“, Grac, 4–6. 9. 2014, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc, Grac, 2015, 301–312, ISBN

Nenezić, Sonja: *Leksema kao u „Proketoj avliji“*, 7. Simpozijum „Prokleta avlija“, Grac, 25–27. 9. 2014, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“, Grac, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske, Svet knjige, nmlibris, 2015, 761–768, ISBN 978-3-9504084-1-6, ISBN 978-99938-30-93-1, ISBN 978-86-7396-531-4.

Nenezić, Sonja: *Deminutivni pridjevi u Rečniku srpskorvatskoga književnog jezika I–VI*, Manjšalnice v slovanskih jezikah: oblika in vloga, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Maribor, Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Praha, 2015, 248–256, ISBN 978-961-6930-34-5.

Nenezić, Sonja: *Tvorbeno-semantičke karakteristike sufiksa -če u Ćopićevom jeziku*, 6. Simpozijum “Djetinjstvo, mladost i starost u Ćopićevom stvaralaštvu“, Banjaluka, 4–5. 9. 2015, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske u Banjaluci, Grac – Banjaluka, 2016, 267–274, ISBN 978-3-9503561-8-2, ISBN 978-99938-30-72-6

Nenezić, Sonja: *Movirani feminini iz tvorbeno-semantičke kategorije nomina agentis et professionis u jeziku crnogorskih online medija*, Współczesne językoznawstwo, Słowiańskie teoria i metodologia badań, Tom I Słowotwórstwo, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny, Instytut Filologii Polskiej i Lingwistyki Stosowanej, Międzynarodowy Komitet Slawistów: Komisja Słowotworstwa, Siedlce, 2016, 87–95, ISBN 978-83-64415-03-6, ISBN 978-83-64415-53-1.

Nenezić, Sonja: *Vlastita imena kao motivatori nekih novotvorenica u jeziku crnogorskih online medija / Eigennamen als Motivatoren einiger Neubildungen in montenegrinischen Online-Medien*, Wortbildung und Internet, Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz Kommission für Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee 2016, 289–300, ISBN 978-3-9504084-6-1.

Učešće u naučnoistraživačkim projektima

Projekat: *Lirski, humoristički i satiristički svijet Branka Ćopića, 2011–* (Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske u Banjaluci);

Projekat: *Ivo Andrić u evropskom kontekstu, 2007–* (Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu).

Број: 01-1365
Датум: 25.06.2009 г.

Ref: _____
Date: _____

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03.) i člana 18 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 25.06.2009. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr **SONJA NENEZIĆ** bira se u akademsko zvanje **docent** Univerziteta Crne Gore za predmete: Savremeni srpski jezik (sintaksa padeža) i Savremeni srpski jezik (sintaksa glagola) na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti, Srpski jezik III (sintaksa rečenice) i Srpski jezik IV (sintaksa padeža i glagola) na Studijskom programu za obrazovanje učitelja, na Filozofskom fakultetu, na period od pet godina.

REKTOR

Prof. dr. Predrag Miranović